

Bu makale benzerlik taramasına tabi tutulmuştur.
Araştırma Makalesi/ Research Article

OSMANLI DÖNEMİNDE UŞAK KAZASI BULKAZ KARYESİ'NİN SOSYO- EKONOMİK DURUMU VE DEMOGRAFİK YAPISI (17. - 19. YÜZYILLAR)*

Leyla AKSU KILIÇ** - Cemile BARLIK***

Öz

Bu çalışmanın amacı Osmanlı döneminde Uşak Kazası'na bağlı Bulkaz karyesinin sosyo-ekonomik durumu, nüfus yapısı ve nüfus hareketliliklerini ortaya koymaktır. Bu sebeple çalışmamızın yerel tarih araştırmalarına ve özellikle Uşak'ın yerel tarihi hakkında araştırma yapacaklara bir katkı sağlayacağı beklenmektedir. Bulkaz karyesinin 17. - 19. yüzyıllar arasındaki sosyo-ekonomik durumu ve nüfus yapısını ortaya çıkarmak için farklı arşiv malzemelerinden yararlanılmıştır. Bahsedilen bu kaynaklar 2498 numaralı Avarız defteri (1676), 1643 ve 1648 numaralı nüfus defterleri (1831-1841) ve 9406 numaralı temettuat defteridir (1844-1845). Bu kaynakların günümüz Türkçesine transkripsiyonu yapılarak Bulkaz karyesine ait nüfus yapısı ve sosyo-ekonomik özellikleri içeren önemli bulgular elde edilmiştir. Böylelikle karyede yaşamış kişilerin yaş ortalamaları, doğum-ölüm kayıtları, tipolojileri ile ekonomik faaliyetlerini kapsayan gelir ve giderlere ait mühim bilgiler ortaya çıkarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Uşak Kazası, Bulkaz Karyesi, Nüfus Defteri, Temettuat Defteri, Sosyo-Ekonomik Yapı.

SOCIO-ECONOMIC SITUATION AND DEMOGRAPHIC STRUCTURE OF THE USAK PROVINCE OF THE BULKAZ VILLAGE IN THE OTTOMAN PERIOD (17. AND 19. CENTURY)

Abstract

The aim of this study is to reveal the socio-economic status, population structure and population mobility of the Bulkaz (village) the Uşak subprovince in the Ottoman period. For this reason it is expected that our study will contribute to local history researches and especially those who will guide research about local history of Uşak. Several archive materials were used to explain the socio-economic situation and population structure of the Bulkaz village between the 17th and 19th centuries. These sources consisted of Avarız register numbered 2498 (1676), population register numbered 1643 and 1648 (1831-1841) and temettuat register numbered 9406 (1844-1845). By transliterating these sources in contemporary Turkish, key findings including population structure and socio-economic characteristics of Bulkaz village were obtained. In this way, most important about income and expenses including age averages, birth-death records, typologies and economic records and activities of the people who lived Burkaz village was revealed.

Key Words: Uşak Province, Village of Bulkaz, Population Register, Temettuat Register, Socio-Economic Structure

* Bu çalışma, Cemile Barlık'ın Leyla Aksu Kılıç danışmanlığında yazdığı Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nde devam etmekte olan *Uşak Kazası Bulkaz Karyesinin Sosyo-Ekonomik Durumu Üzerine Bir Yerel Tarih Çalışması* isimli tezinden üretilmiştir.

** Dr. Öğr. Üyesi, Uşak Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, leyla.aksu@usak.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-0653-2027>

***Yüksek lisans öğrencisi, Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, cemileyildiz15@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-2707-7441>

1. GİRİŞ

600 yıl boyunca varlığını devam ettiren Osmanlı Devleti, bu süre zarfında tarih bilimine çok fazla sayıda kaynak, belge ve arşiv vesikası armağan etmiştir. Birinci elden kaynak olma özelliğini taşıyan bu arşiv malzemeleri sayesinde günümüzde var olan ya da varlığını yitirmiş bir konu hakkında olayın bizzat yaşandığı döneme ait kayıtlara ulaşıla bilinmektedir. Tarih araştırmaları bu kaynaklara dayandıkları takdirde orijinal ve ilmi olma hüviyetini kazanırlar¹.

Bu araştırma da tarihî kaynaklara dayandırılmıştır. Bu kaynaklar Osmanlı döneminde Uşak kazasına bağlı Bulkaz karyesinin verilerini ihtiva eden 2498 numaralı Avarız defteri (H.1086/M.1676), 1643 ve 1648 numaraları nüfus defterleri (1831-1841) ve 9406 numaralı temettuat defteridir (1844-1845). Bulkaz karyesinin 17. yüzyıldaki idarî ve sosyo-ekonomik yapısı için 2498 numaralı Avarız defteri (H.1086/M.1676) ile 19. yüzyıldaki sosyo-ekonomik durumu ve nüfus yapısı ve hareketlilikleri için nüfus ve temettuat defterleri kullanılmıştır. Bu sebeple özellikle nüfus ve temettuat defterleri çalışmanın temel kaynak grubunu oluşturmaktadır.

Genel bir ifade ile nüfus, sınırları belirli herhangi bir yerde belirli bir tarihte yaşayan insan sayısı olarak tanımlanabilir². Kelime anlamı olarak ise Arapça nefis kelimesinin çoğulu olan nüfûs “nefis; ruh, can, hayat” anlamına gelir ve daha çok bir coğrafyada yaşayan insanları ifade eder³. Bu insanların nüfusunun kaydedilmesiyle de nüfus defterleri oluşmaktadır. Osmanlı Devleti’nde nüfus sayımı, yazımı ve kayıt tutulması genel olarak nüfusun defterlere kaydedilmesi anlamına gelmektedir⁴. Osmanlı döneminde hem merkezde hem de taşrada bulunan nüfus miktarını tespit etmek ve bunun yanı sıra halkın sosyal, ekonomik ve kültürel yapısını analiz etmek üzere günümüzde birçok tez, akademik kitap ve makale hazırlanmaktadır⁵.

Bu çalışmada da nüfusun tespiti ve halkın sosyo-kültürel yapısı hakkında bilgi sahibi olmak için yaralandığımız kaynakların başında NFS.d fonuna ait nüfus defterleri bulunmaktadır. Bu defterlerden ilki Osmanlı Arşivi’nde NFS.d. koduyla kayıtlı 1643 numaralı defterdir. H.1247/M.1831/1832 yılında kaydedilen defterin ebatı 19,5x54’dür. Söz konusu defter ciltli olup kapağında ebru deseni mevcuttur. Rika yazı stiliyle yazılan defter, toplam 192 sayfadan oluşmaktadır. Defterin başlangıç sayfasında; *Defter-i mufassal-ı İslâm cild-i evvel Kaza-i ‘Uşak ma’a Ulugöbek der Liva-i Kütahya sene:1247*⁶ ifadeleri yazmaktadır. Bulkaz karyesine ait kayıtlar “*Karye-i Bulkaz der kaza-ı Uşak adet yekûn 135*”⁷ ifadesiyle 145 numaralı sayfada başlayıp 155 numaralı sayfada bitmektedir. Defterin 191-192 sayfaları ise boştur. Mezkûr defterde hane numaraları bulunmadığından, düzenli bir sıra takip edebilmek için ailelere hane numaraları tarafımızca verilmiştir.

Çalışmamızda yararlandığımız bir diğer nüfus defteri Osmanlı Arşivi’nde 1648 numarada kayıtlıdır. Defterin yazılma tarihi H.1243 olarak kaydedildiği görülse de bu tarihin

¹Mübahat S. Kütükoğlu, *Osmanlı Belgelerinin Dili*, Kubbealtı Akademisi Kültür ve San’at Vakfı Yayınları, İstanbul, 1994, s.1.

²Salih Akyel, Savaş Sertel, “Osmanlı Nüfus Defterlerinin Tarih Yazımındaki Yeri: 1840 Tarihli Çarsacak Kazası Gayrimüslim Nüfus Defteri Örneği”, *Journal of History and Future*, Cilt: 1Sayı: 1, 2015, s.79.

³Nebi Bozkurt, “Nüfus”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Yayımcı: TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, 2007. <https://islamansiklopedisi.org.tr/nufus#1> (31.03.2020).

⁴Adnan Çimen, “Sayım, Kayıt Düzeni ve Teşkilatlanma Açısından Osmanlıda Nüfus Hizmetleri”, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2012,Sayı:14/3.,s.198.

⁵Mehmet Güneş, “Osmanlı Dönemi Nüfus Sayımları ve Bu Sayımları İçeren Kayıtların Tahlili”, *Akademik Bakış*, Cilt; 8, Sayı; 15, 2014, s.222.

⁶BOA, NFS.d, no.01643.

⁷BOA, NFS.d. no.01643,s.145.

1827/1828 yıllarına tekabül etmesi nedeniyle tarihin yazımında bir yanlışlık olduğu düşünülmektedir. Çünkü Osmanlı Tarihi'nde ilk nüfus sayımı 1831 (H.1247) yılında yapılmıştır. Bu durumda defterin kayıt altına alındığı tarihi defterdeki fevt (ölüm) kayıtlarından yola çıkarak tahmin edebilmekteyiz. Defterde en erken tarihli ölüm kaydının H.1256 yılına ait olduğu tespit edilmiştir. Bu tarihin karşılığı ise 1840/1841 yıllarıdır. Fevt tarihinden hareketle defterin bu tarihlere denk düşen bir zamanda yazıldığı düşünülmektedir. Defterin ebatı 20x54,5 ve ciltlidir. Defter rika yazı stiliyle yazılmış ve hane numaraları belirtilmiştir. Ayrıca kayıtlı her kişiye birer numara verilerek toplam nüfusun tespiti yapılmıştır. Bulkaz karyesiyle ilgili kayıtlar, 320. sayfada ve “*Karye-i Bulkaz*”⁸ şeklinde başlayıp 332 numaralı sayfada bitmektedir.

Çalışmada yararlandığımız bir diğer kaynak temettü sayımlarını içeren temettuat defteri olmuştur. Hane reislerinin gelirlerinin tespiti amacıyla yapılan temettü sayımları XIX. yy. ortaları Osmanlı sosyal ve iktisadi tarihi için kıymetli bilgiler içermektedir⁹. Temettü vergisi, tüccar ve esnafın senelik kazançları üzerinden alınan vergiye verilen addır. Temettü vergisinin adı daha sonra “kazanç vergisi”ne çevrilmiştir¹⁰. Temettuat Defterleri'nde kaza, köy gibi iskân merkezleri hâne hâne ele alınarak herkese ait şahsî mal varlığı, emlak, arazi, hayvanat, ürün vb. bilgiler kaydedilmiştir¹¹. Bu defterler Osmanlı Arşivi'nde ML.VRD.TMT.d koduyla kayıtlıdır. Bu çalışmada kullanılan defter 9406 numaralı olup 20x51 ebatlarındadır. Ciltsiz ve ebrusuz olan defter 76 sayfadan oluşurken 70-76 numaralı sayfalar boştur. “*Uşak kazasına tabi Bulkaz karyesi ahalilerinin emlak ve arazi ve temettuat defteri sıra:98*”¹² şeklinde başlayan veriler Bulkaz karyesine ait önemli sosyo-ekonomik bilgiler içermektedir.

Çalışmamızın mekânsal sınırı Osmanlı döneminde Uşak kazasına bağlı Bulkaz karyesidir. Bulkaz'ın idari yapılanması tarihi süreç içinde farklılıklar göstermektedir. Mehtap Özdeğer'in *15-16. Yüzyıl Arşiv Kaynaklarına Göre Uşak Kazasının Sosyal ve Ekonomik Tarihi* adlı çalışmasında Bulkaz karyesi mevcut değildir.¹³ Uşak coğrafyası ile ilgili bilgi verilirken bu isimle sadece Bulkaz Dağı'nın adı geçmektedir. Bu çalışmada ilginç olan Lüleburgaz ve Bergoz isimleridir. Çünkü Bergoz ya da Bergos adının Burgaz için de kullanıldığı bilinmektedir.¹⁴ Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi arşiv belgeleri takip edildiğinde Bulkaz'ın Uşak kazasına bağlı olduğu ve Denizli'ye bağlanma sürecine dair belge serilerini görmek mümkündür. H.14.11.1241/M. 20 Haziran 1826 tarihli bir kaydın katalog bilgisi “*Kütahya'nın Şeyhlü nahiyesinin Bulkaz köyünde vakıf, bağ, çiftlik ve değirmene müdahalenin men'i*”¹⁵ hususuna daırdır. Kayıta geçen Şeyhlü nahiyesinin Bulkaz karyesinin çalışmamızın araştırma sahasındaki Bulkaz karyesi olduğu düşünülmektedir. Bulkaz'ın idari yapılanması ile ilgili “1914 yılı başlarında Uşak Kazası dâhilinde, üç mevcut nahiyeye ilaveten on yeni nahiyenin teşkili gündeme gelip bunların; Orta, Yapağılar, Susuzören, Mende, Umurca, Sivaslı, Bulkaz,

⁸ BOA, NFS.d, no.01648.s.332.

⁹ Mübahat S. Kütükoğlu, “Osmanlı Sosyal ve İktisadi Tarihi Kaynaklarından Temettü Defterleri”, *Belleten*, Cilt: LIX, Sayı: 225, Ankara, 1995, s.395.

¹⁰ Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, İstanbul, 2017, s.146.

¹¹ *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, s.248.

¹² BOA.ML.VRD.TMT.d.09406.

¹³ Mehtap Özdeğer, *15-16. Yüzyıl Arşiv Kaynaklarına Göre Uşak Kazasının Sosyal ve Ekonomik Tarihi*, İstanbul, 2001.

¹⁴ Mesela arşivdeki bir başka kayıta “Vasilikoz'un Ayastefanos Karyesi ahalisinden Bergos (Burgaz)'da ikamet eden Kir Yorgi oğlu Yanko'nun tashih-i sin isteği üzerine Tezkire-i Osmaniyesinin gönderildiği” ile ilgili bilgi mevcuttur. Buna göre belgede Bergos, Burgaz olarak da okunabilmektedir. Bkz. Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi DH.SN.THR. no:39/10.

¹⁵ Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi C.EV. no: 395/200390.

Karahallı, Has, Göbek, Büyükturak, Banaz, Susuz Nahiyeleri isimlerinde”¹⁶ olduğu bilgisi paylaşılmaktadır.

Bulkaz karyesi ile ilgili Cumhuriyet dönemi arşivlerinde de çeşitli bilgilere ulaşmak mümkündür. Bu türden bir veri zinciri Bulkaz’ın Cumhuriyet dönemindeki varlığını göstermesi açısından önemlidir. 1929 tarihli arşiv kaydında “*Uşak Kazasının Bulkaz Köyü Mültezimi Halil’in borcunun tenzili*” şeklindeki katalog bilgisine göre Bulkaz köyü hâlâ Uşak kazasına bağlı bir yerleşim birimidir (24.02.1929).¹⁷ Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi’nde yapılan taramalarda 3.11.1953 tarihli bir kaydın katalog bilgisinde “*Denizli’nin Çivril ilçesine bağlı Bulkaz köyünde belediye kurulması*”ndan¹⁸ bahsedilmektedir. Bulkaz’ın Denizli’ye bağlı bir köy olarak arşiv kayıtlarında geçtiği görülmektedir. Bu kayıtlardan biri 1954 tarihli “*Denizli’nin Bulkaz köyü ile Afyon’un Ağvancık, Kocagül ve Örencik köyleri bölgesindeki sınırın tesbiti*” şeklindeki katalog bilgisine göre Bulkaz’ın da içinde bulunduğu coğrafyadaki yerleşim birimlerinin sınırları belirlenmiştir (16.01.1954).¹⁹ 1954 tarihli bu kaydın bir benzeri 8 yıl sonra 19.03.1962 tarihli bir başka bilgi “*Afyon’un Ağvancık, Kocagöl, Örencik; Denizli’nin Bulkaz; Uşak’ın Dedeballar, Kureyş, Pınarbaşı, Tatar ve Sivash köyleri arasındaki sınırların tesbiti*”²⁰ istenmiştir.

Sonuç olarak 1676 tarihinden itibaren varlığı tespit edilen ve adını yakınında bulunan Bulkaz dağından aldığı anlaşılan bu yerleşim biriminin, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde idarî yapılanmada yapılan değişikliklere paralel olarak birkaç kez Uşak/Sivash ve Denizli/Şeyhli/Çivril idarî birimlerine bağlandığı ve 1952’den itibaren Çivril’de karar kılarak bir süre sonra da adının Gürpınar olarak değiştirildiği anlaşılmaktadır.²¹

I. AVÂRIZ DEFTERİNE (H.1086/M.1676) GÖRE BULKAZ KARYESİ

Osmanlı’da klasik tahrirlerin yapıldığı dönemde Uşak ve yöresini de içine alan tahrirler yapılmıştır. TT.D. 45 (II. Bayezid dönemi 1481-1512) ve TT.D. 49 (1512) numaralı defterlerde bu tahrirlerin sonuçlarını görmek mümkündür. Ancak Bulkaz karyesi bu tahrir defterleri ve 1530 tarihli Muhasebe defterinde tespit edilememiştir.

Muhasebe defterinde Karye-i Bulkaz’a fiziki olarak görece yakın ve isim benzerliği ile dikkat çeken bir başka yerleşim birimi “Karye-i Burgazi tabi-i Kula”dır. Kula’ya tabi olan bu Burgazi karyesinde toplam 37 hane mevcuttur. Bunlardan 9’ı mücerred ve 2’si pir’dir. Ayrıca karyede bir “Yörükân Cemaati” mevcuttur ve bu yörüklerin hane sayısı 44 olup bunlardan 4’ü mücerredir. Sipahizade olarak kaydedilmiş kişiler ise 21’dir. Bu kayda göre karyedeki kayıtlı hane sayısı ile yörükân cemaatinin hane sayısı birbirine çok yakındır. Bu veri şu şekildedir; “Hane 37/ mücerred 9/ pir 2 / Cemaat-i Yörükân-ı karye-i mezbur / Hane 44/Mücerred 4/ Sipahizade 21 / Hasıl 3759”.

¹⁶Biray Çakmak, “Osmanlı Taşrasında Yönetilme Kaygıları: Karahallı Mülkî Nahiyesi’nin Kuruluşu”, *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 19, 2014, s.11.

¹⁷ Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi no: 46.617.

¹⁸ Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi no: 24134/9.

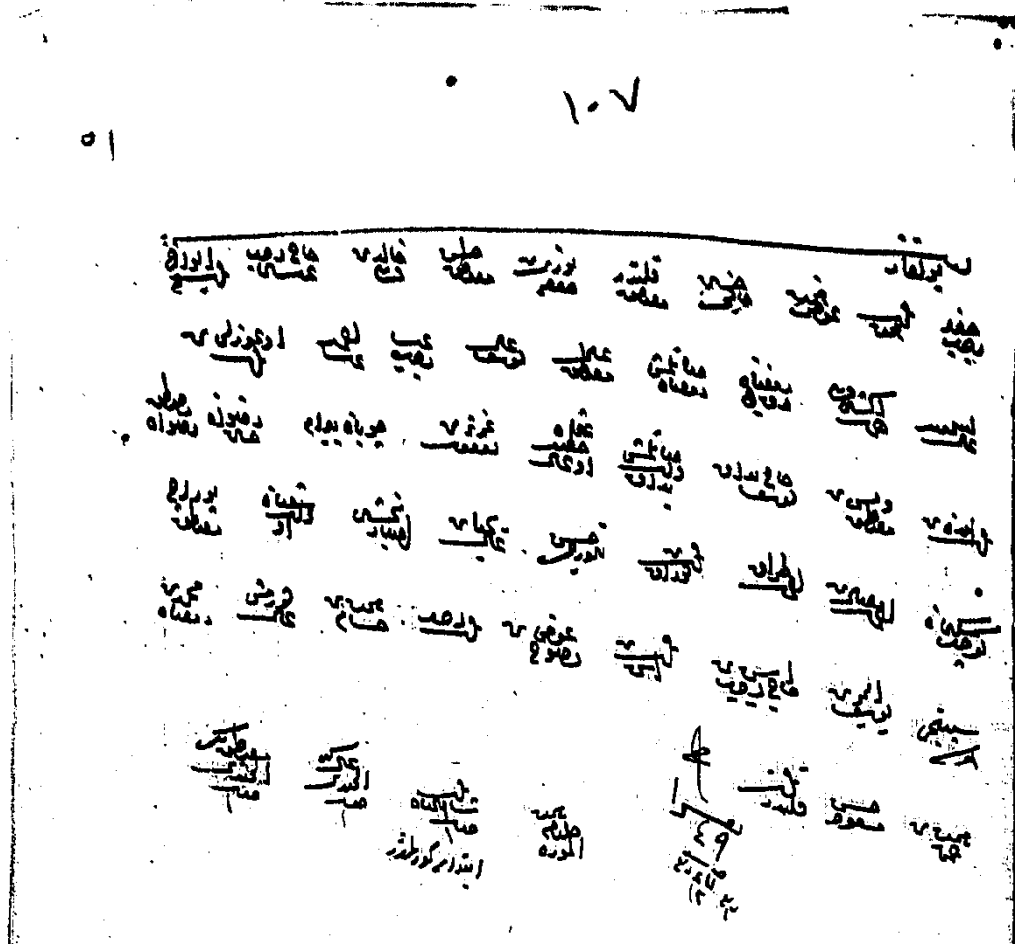
¹⁹ Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi no 243212.

²⁰ Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi no: 290/8/4.

²¹ 1952’de Uşak’a uzak olması sebebiyle Uşak ili Sivash bucağından ayrılarak Cabar, Karabedirler ve Karalar köyleriyle birlikte Çivril’e bağlandığı, adının Gürpınar olarak değiştirilmesine rağmen bölge halkının halen Bulkaz ismini kullanmaya devam ettiği, bkz. https://www.turkcebilgi.com/gurpinar_civril (18.05.2020); Bulkaz’ın adını doğu yanı başında bulunan Bulkaz dağından almış olduğu; Bulkaz adının “burç/hisar” anlamındaki pyrgos sözcüğü olan Burgaz’dan Türkçe’ye uyarlama olduğu bilgileri bulunmaktadır (bkz. Bilge Umar, *Türkiye’deki Tarihsel Adlar*, İnkılap Kitabevi 1993, s.178-179), bkz. <https://www.facebook.com/gencivrilgazete/posts/2262781537268058/> (18.05.2020).

Bulkaz karyesi ilk olarak 1676 tarihli Avarız defterinde tespit edilebilmiştir. Bu bölümde, klasik tahrirler çağının son halkası olan avarız defterindeki veriler dikkate alınarak Bulkaz karyesinin sosyo-ekonomik durumu ortaya konulmaya çalışılacaktır.

2498 numaralı “Hânehâ-ı Avârız-ı Kaza-i Mezkûrın Der-Liva-i Kütahya” başlıklı defterin Bulkaz karyesi ile ilgili kısmında “Karye-i Bulkaz”da kayıtlı olan kişiler aşağıda listelenmiştir.

Resim 1: 1676 Tarihli Avarız Defteri-Karye-i Bulkaz

Karye-i Bulkaz

Hızır Receb
Mehmed Himmet
Himmet İvaz
Hüseyin Çalı
Kalender Mustafa
Nuri bin Cafer
Hasan Mustafa
Halid bin Veli
Hacı Receb İsa
Ayvaz Mehmed
İsmail Ali
Ekşi Veli Himmet
Ramazan Deveci

Çoban Bayram
Rıdvan Hüseyin
Mustafa Ramazan
Süleyman Küçük
Muslu bin Ahmed
Tarak? Ahmed
Mehmed bin Kurak?
Hasan Temürçi
Yahya bin Ali
Yahşi İhtiyar
Şaban veled-i o
Poraç Mustafa
Sepetçi Musa

Satılmış Ramazan
Ali Mustafa
Ali Yusuf
Ali Receb
Ahmed Ali
Uğurlu bin Mehmed
Himmat bin Mehmed
Veys bin Mustafa
Hacı Budak Yusuf
Satılmış veled-i Budak
Hatib Osman oğlu
Aziz bin Yakub

Eymir bin Yusuf
Esen bin Hacı Receb
Mehmed bin Esen
İvaz bin Nasuh
Receb Mehmed
Himmat bin Hüsam?
Durmuş Ali
Mehmed bin Ramazan
Himmat bin Hamza
Hasan Mesud
Mehmed Kalender

Avâız defterine göre Karye-i Bulkaz'da kayıtlı “neferan: 49, hane: 12 rub’: 1”dir. Buna göre karyedeki neferan sayısı 49, hane sayısı ise 12,25’tir. Avarız defterindeki hane, avarız hanesine işaret etmektedir. Osmanlı’da avarız haneleri vergilendirilebilir ya da fiilen vergilendirilmiş olan haneleri göstermektedir.²² Buna göre Bulkaz karyesindeki vergiye tabi tutulmuş olan avarız hanesi 12,25’e tekabül etmektedir.

Avarız defterindeki Karye-i Bulkaz’a dair kayıt “Himmat Halife el-müezzin / Mehmed Şahmennan? çift 1 ibtidâsı görülmüştür / Ali el-cündî? çift 1 / Mustafa bey el-cündî? çift 1” bilgisi verilerek tamamlanmıştır. Buna göre Himmet Halife karyenin müezzini ve askerî kökenli oldukları düşünülen 3 kişi ile ilgili “çift” kaydı tutulmuştur.

II. BULKAZ KARYESİNİN DEMOGRAFİK YAPISI

A.Hane Sayıları Ve Nüfus

Bulkaz karyesine ait nüfus ve temettuat defterlerindeki veriler dikkate alınarak -toplam hane sayısı- karyenin 19. yüzyıldaki tahmini toplam nüfusuna dair yorumlar geliştirilebilir. Bu hesaplama için Ömer Lütfi Barkan tarafından ortaya konulan ve genel olarak kabul gören her hânenin 5 kişiden oluştuğu düşüncesinden hareket edilebilir. Bu şekilde karyedeki tahmini nüfus sayısına ulaşmak mümkündür²³.

Tablo 1: Nüfus ve Temettuat Defterine Göre Hane ve Erkek Nüfus Sayıları

1648 Numaralı Nüfus Defteri		1643 Numaralı Nüfus Defteri		Temettuat Defteri
Hane Sayısı	Erkek Nüfus Sayısı	Hane Sayısı	Erkek Nüfus Sayısı	Hane sayısı
149	455	183	479	195

H.1247/M.1831/1832 yıllarında kaydı tutulan 1643 numaralı nüfus defterine göre Bulkaz karyesindeki hane miktarı 183, kayıtlı erkek nüfus sayısı 479’dur. 183 hanenin toplam nüfusunu yukarıda mevzu bahis olan yöntemle hesaplandığında 915 olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu deftere toplam hane sayısı içindeki 17 hane ve bu hanelerdeki 29 kişi misafir olarak kaydedilmiştir. Ayrıca 1643 numaralı nüfus defterinin “hane numarası” belirtilmediği için hane numaraları tarafımızca verilmiştir. Diğer bir kaynak olan ve H.1256/ M.1840/1841 yıllara ait olduğu düşünülen 1648 numaralı nüfus defterindeki toplam hane miktarı 149 toplam

²² Bkz., Halil Sahillioğlu, “Avâız”, İslam Ansiklopedisi, TDV, 4. Cilt, 1991, s.108-109.

²³ Osmanlı demografi çalışmaları ve tahmini nüfus oranının hesaplanması için bkz. Ömer Lütfi Barkan, “Tarihi Demografi Araştırmaları ve Osmanlı Tarihi”, *Türkiyat Mecmuası*, C. X, İstanbul, 1953, s. 12; Nejat Göyünç, “Hâne Deyimi Hakkında”, *OTAM*, S.11, Ankara, 2000, s. 331-348.

erkek nüfus sayısı 455'tir. Hane miktarından hareketle bu defterdeki toplam nüfusun 745 olabileceği tahmin edilebilir.

Bulkaz karyesindeki hane sayısının en fazla kaydedildiği defter, 195 hanenin varlığı tespit edilen ve 1844-1845 yıllarına ait olan 9406 numaralı temettuat defteridir. Bu defterdeki tahmini toplam nüfusun 975 olduğu görülmektedir. Temettuat defterinde ayrıca Caber aşiretine mensup 15 hane de kayıtlıdır. Bu aşiretin toplam nüfusunun ise 75 civarında olabileceği tahmin edilmektedir. Defterlerde geçen kişilerin tamamına yakını Müslüman olmakla birlikte temettuat defterinde Rumiyan milletinden Teryaki veled-i Peneyot ile Yahudi milletinden Morisoğlu Mişon veled-i Mişin adında iki gayrimüslim kaydına rastlanmıştır. Ayrıca yine aynı defterde Cemile, Fatma ve Havva adlarında üç kadının da ismi geçmektedir.

B.NÜFUS YAPISINA DAİR BAZI ÖZELLİKLER

Çalışmada kullanılan nüfus defterleri sayesinde Bulkaz karyesindeki nüfusun yaş gruplarına göre dağılımı, tevellüd/yenidoğan-fevt/ölüm kayıtları ve engel durumuna dair çeşitli verilere ulaşmak mümkündür.

Tablo 2: Bulkaz Karyesindeki Nüfusun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı²⁴

Yaş aralığı		01-10.	11-20.	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70	71-80	81-90	91-100	Toplam
Defter no	1643	128	83	54	96	18	26	6	0	0	0	411
%		31,14	20,19	13,14	23,36	4,38	6,33	1,46	0,00	0,00	0,00	100
Defter no	1648	197	42	59	67	57	8	11	11	1	2	455
%		43,30	9,23	12,97	14,73	12,53	1,76	2,42	2,42	0,22	0,44	100

1643 ve 1648 numaralı nüfus defterlerine göre Bulkaz karyesinde kayıtlı ve yaşı belirtilen kişilerin hangi yaş aralıklarında oldukları ve yüzdelik oranları yukarıdaki tabloda görülmektedir. Tablodaki verilerden hareketle karyedeki kayıtlı erkek nüfusun yaşı hakkında çeşitli yorumlar yapılabilir.

1643 numaralı nüfus defterinde misafir haneler hariç 411 kişinin yaş bilgileri verilmiştir. Buna göre en fazla nüfus yoğunluğu 1-10 yaş aralığındadır. Bu yaş aralığı küçük yaş grubu/çocuk olarak nitelendirebileceğimiz bir dilimi kapsamaktadır ve toplam sayı 128'dir. En fazla yoğunluğun bulunduğu diğer grup ise 31 ile 40 yaş arasındadır. 96 kişinin bulunduğu bu gruba orta yaşlı ebeveyn grubu da denilebilir. Sayısı itibariyle en fazla sayıya sahip olan bir diğer yaş aralığı 11 ile 20'dir. 83 kişinin bulunduğu bu gruptaki kişiler genç olarak nitelendirilebilir. Bulkaz karyesindeki en yaşlı grup ise 61-70 yaş aralığındadır ve sadece altı kişi bulunmaktadır. 1643 numaralı nüfus defterinde en yaşlı kişi 70 yaşındaki Gözcüoğlu Hüseyin bin İsmail'dir. Genel itibariyle bakıldığında karyede en fazla nüfusa çocuk yaştaki 1-10 yaş aralığının; en az nüfusa ise ileri yaş grubunun (61-70) sahip olduğu görülmektedir.

1648 numaralı nüfus defterinin verilerine göre toplamda kayıtlı erkek nüfus sayısı 455'tir. Bu defterdeki nüfusun yoğun olduğu grup -1643 numaralı defterdeki gibi- çocuk olarak nitelendirebileceğimiz 1-10 yaşa aittir. Ancak 1648 numaralı defterdeki sayı, 1643 numaralı defterden (128 idi) farklı olarak 197'e çıkmıştır. Bunun sebebi ise her iki nüfus sayımı

²⁴ BOA, NFS.d. no.01643; BOA,NFS.d no.1648.

arasındaki yıllarda yeni doğan çocuk sayısıdır. Doğal olarak kayıtlı hanelerdeki çocuk nüfus sayısı artmıştır. 1643 numaralı defterdeki olduğu gibi 31-40 yaş aralığındaki orta yaşlı grup 1648 numaralı defterde ikinci sıradadır. Fakat bu gruptaki sayı 1643 numaralı nüfus defterine göre azalmıştır. 1643 numaralı defterde 96 kişinin kayıtlı olduğu bu grupta 1648 numaralı defterde 67 kişi tespit edilmiştir. 1648 numaralı defterde yetişkin olarak adlandırabileceğimiz 21-30 yaş arasında 59 kişi bulunmaktadır. Buna göre genç nüfusun oranı diğer nüfus defterindeki sayının hemen hemen yarısı kadardır. 1643 numaralı defterde 83 olan genç nüfusun 1648 numaralı deftere gelindiğinde 42'ye düşmüştür. Bu durumun sebebi olarak gençlerin büyüüp yetişkin olmalarından kaynaklanmış olduğu düşünülebilir. Yaşlı nüfusa bakıldığında ise 60 yaş üstünde olan kişilerin sayısı 1643 numaralı deftere göre oldukça fazladır. 1648 numaralı bu defterde 60 yaş üstü olarak toplamda 25 kişinin kaydı tespit edilmiştir. Defterde kayıtlı en yaşlı kişi 100 yaşındaki Basralıoğlu Ahmed veled-i Abdullah'tır.

Bulkaz karyesinde yeni doğan yani tevellüd olarak kaydedilen kişilerin adı, baba adı ve doğum tarihlerine de ulaşılmıştır. Bulkaz karyesinde yeni doğan/tevellüd kaydı tutulmuş erkek çocuk sayısı H.1247 senesinde 6, H.1248 senesinde 23 ve H.1249 senesinde ise 5'tir. Buna göre H.1647 ve H.1249 senelerinde yaklaşık aynı olan yeni doğan sayısının H. 1248 tarihinde 4-5 kat civarında artış gösterdiği söylenebilir.

1643 numaralı defterinde yeni doğan/tevellüdülerin yanısıra ölüm/fevt kayıtları da tutulmuştur. 1643 numaralı deftere göre 1247 senesinde 5, 1248 senesinde 2 kişi fevt olmuştur, bir kişinin ise ölüm yılı kaydedilmemiştir. Buna göre toplam 8 kişi olan fevt listesinde 1-10 yaş aralığında 3 ölüm yaşanırken; 40-50 ve 50-60 yaş arasında 2'şer ve 60-70 arasındaki ileri yaş grubunda ise 1 ölüm kaydı görülmüştür. 1648 numaralı deftere göre 1256 senesinde 4, 1257 senesinde 7 ve 1258 senesinde 1 kişinin fevt kaydı tutulmuştur. Buna göre toplam 12 kişi olan fevt listesinde 1-10 yaş aralığında 5; 10-20 yaş aralığında 1; 20-30 yaş aralığında 2; 40-50 yaş aralığında 3 ve 50-60 yaş aralığında 1 kişi bulunmaktadır. En fazla ölüm/fevt 1-10 aralığında yani çocuklarda iken yetişkin yaş grubunda ölüm/fevt durumu 1 ile 3 arasında değişmektedir.

C.NÜFUS HAREKETLERİ

Osmanlı toplumunda insanlar, devletin kararları doğrultusunda ve kanunların müsaade ettiği ölçüde, düzeni aksatmamak koşuluyla, Osmanlı Devleti sınırları içindeki topraklarda hareket etme özgürlüğüne sahip bulunuyordu²⁵. Bu sebeple Osmanlı topraklarında çeşitli nüfus hareketleri meydana gelmiştir. Bulkaz karyesindeki nüfus hareketliliğine dair bazı bilgiler 1831-1845 yılları arasında kayıtlı 1643 ve 1648 numaralı nüfus defterleri ile temettuat defterinde mevcuttur.

1643 numaralı nüfus defterinde kayıtları bulunan Bulkaz karyesindeki misafirlerin geldikleri yerler; Çal kazası Beğlü karyesi, Şeyhlü İğdir karyesi, Nefs-i Homa, Çal Bekilli karyesi, Uşak Paşalar karyesi, Şeyhlü'de Sarban karyesi, Şeyhlü'de Somak Ulvâ/Ulya ve Somak-ı Süflâ karyeleri, Şeyhlü'de Çivril karyesi, Baklan'da Tağal karyesi, Çal'da Eğerbaba karyesi, Uşak'da Yeni karyeli, Çal'da Böğürce/Yöğürce karyesi ve Çal'da Kösel karyesidir. Ayrıca Karakeçili aşireti ile Sarıtekeli aşiretine mensup kişiler de Bulkaz karyesine gelmiştir. Temettuat defterinde geçen Caber aşiretine mensup kişilerin gittikleri yerler ise Aydın, Alaşehir, Isparta ve İzmir'dir. Adı geçen yer isimlerinin bazı lakaplarda da geçtiği görülmektedir. Bu lakaplar Çallıoğlu, Banazlıömeroğlu, Cezayirlioğlu, Eğdirli ve Basralıoğlu'dur.

²⁵ İbrahim Güler, "XVIII. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nde Nüfus Hareketleri Olarak İç Göçler", *Tarih Dergisi*, 2011, Sayı: 36, s.155.

1648 numaralı nüfus defterinde 8 kişi redif olarak kayıtlıdır. Yine aynı defterde; mansurede 6, mansurede mefkud (kaybolmuş) 1 ve mansureden muhreç (ihraç edilmiş) 1 kişinin kaydı mevcuttur. 1643 numaralı defterde asakir-i mansurede kayıtlı 11 kişi bulunmaktadır.

D. İSİM VERME GELENEĞİ

Kişilere bir taraftan kimlik kazandıran öte yandan toplumun diğer üyeleriyle çeşitli sosyal ve kültürel ilişkileri sürdürme imkânı sağlayan ad kullanımı, bireylere hukuki ve sosyal bir statü de kazandırmaktadır²⁶. Böylelikle kişiler toplumda isimleriyle yer etmektedirler. Türk kültür tarihi içerisinde isim verme geleneği hiçbir dönemde sıradan bir gelenek olarak görülmemiş ve her dönemde önemsenmiştir²⁷. Aynı dönemde verilen adların incelenmesi bir toplumun o dönemdeki sosyo-kültürel yapısı hakkında bilgi verebilir²⁸. Çalışmamızda da nüfus ve temettuat defterlerindeki kayıtlardan hareketle Bulkaz karyesi örneğinde Osmanlı dönemi isim verme kültürü hakkında bir takım çıkarımlar yapmak mümkündür.

İsim veren kişi kendi isteklerinin ve değerlerinin yaşaması ve yaşatılması için çocuğa ad verebilmektedir²⁹. Bulkaz karyesinde yaşayan halkın büyük bir kısmı çocuklarına kendi babasının ismini vermiştir. Yani çocuklar dedelerinin isimlerini taşımaktadır. Buna örnek olarak 1648 numaralı defterdeki Hatipoğlu Hacı Ahmed veled-i Süleyman, beş oğlundan birine Süleyman ismini vermiştir. Gökgöz Hüseyin veled-i Osman da iki oğlundan birine Osman adını vermiştir. Bu tarz örnekler 1643 numaralı nüfus defterinde de oldukça çok sayıdadır.

Ad verme geleneğiyle hem adı verilen kişinin hatırasının yaşatılması hem de çocuğun akrabalık bağının kuvvetlendirilmesi amaçlanmıştır³⁰. Ayrıca bazı hanelerde kişinin kendi ismini oğluna verdiği de görülmüştür. Buna örnek olarak 1648 numaralı defterdeki Receboğlu Mehmed veled-i Mehmed, Beke Hüseyin veled-i Hüseyin ve Tararoğlu çiftçi Halil veled-i Halil'in babasıyla aynı adı taşıdığı görülmektedir. 1643 numaralı defterdeki örnekler ise Omasızoğlu Seyyid Ömer bin Ömer, Çallıoğlu Mustafa bin Mustafa ve Çorukoğlu Halil bin Halil'dir. Defterlerde kişinin babasının adı kendi adı ve oğlunun adının da aynı olduğu kişilere de rastlanmıştır. Örneğin; 1643 numaralı defterdeki Demircioğlu Seyyid Osman bin Osman'ın 18 yaşındaki oğlunun ismi de Osman'dır. Bir diğer örnek ise Basralıoğlu Ahmed bin Ahmed'in 28 yaşındaki oğlu Ahmed'dir.

E.HANE REİSLERİNE AİT MÜŞTEREK AİLE ADLARI/LAKAPLAR

Günümüz Türkiye'sinde soyadı konunu gereği herkesin bir soy ismi olsa da bazı yerleşim yerlerinde, bireylerin atalarının üzerine iliştilmiş bir lakap hala geçerliliğini korumaktadır. Özellikle herkesin birbirini tanıdığı küçük yerleşim yerlerindeki çoğu kişi lakabıyla anılmaktadır. Geçmişten günümüze kadar bu derece kalıcılığı yakalayabilen lakaplar ise kuşkusuz önem arz etmektedir. Bu sebeple Bulkaz karyesine ait aile adları/lakaplar belirlenerek bu bölge hakkında merakı olanlara fayda sağlamak amaçlanmıştır. Bulkaz karyesinde 1831, 1840 ve 1844 yıllarında yaşayan ailelerin adlarına 1643 ve 1648 numaralı nüfus defterleri ile 9406 numaralı temettuat defterinden ulaşabilmek mümkündür. Ancak burada tüm aile adlarını vermek konu bütünlüğü açısından uygun olmadığı için sadece müşterek

²⁶ Mehralı Calp, "Kişi Adları Üzerine Dilbilimsel Bir Çalışma (Ağrı İli Örneği)", *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 2014, Sayı: 52 s.28.

²⁷ Mevlüt Metin Türkteş, "Türklerde Ad Verme İle İlgili Bazı Tespitler", *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 2019, Sayı: 17, s.42.

²⁸ Mevlüt Metin Türkteş, *a.g.m.*, s.43.

²⁹ Mevlüt Metin Türkteş, *a.g.m.*, s.43.

³⁰ Mevlüt Metin Türkteş, *a.g.m.*, s.40.

aileler belirtilecektir. Müşterek aile adları, “ortak, birlikte” anlamında kullanılmış olup, burada nüfus ve temettuat defterlerinde birden fazla geçen aynı ada sahip aileleri belirtmektedir. Müşterek aile adlarının tespiti karye içindeki nüfus hareketliliği anlamlandırabilmek açısından da önemlidir.³¹

Tablo 3: 1648 ve 1643 Nolu Nüfus Defterlerine Göre Müşterek Aile Adları

1643 Nolu Nüfus defteri			1648 Nolu Nüfus defteri		
AİLE ADI	ADIN GEÇTİĞİ HANE	ADEDİ	AİLE ADI	ADIN GEÇTİĞİ HANE	ADEDİ
Hacihatiboğlu	1-4-9	3	Abdullohoğlu	132	1
Abazaoğlu	140	1	Ayvazoğlu	97	1
Acemoğlu	173	1	Basralıoğlu	29	1
Akbaşoğlu	126-152-153	3	Bekeoğlu	108	1
Akdanaoğlu	17-18-19-143	4	Bekiroğlu	39	1
Alacaoğlu	117	1	Budakoğlu	24	1
Arapoğlu	33	1	Çallıoğlu	8-76	2
Arkaşlıoğlu	168	1	Çeçekoğlu?	58	1
Aydınoğlu	181	1	Çırakoğlu	60	1
Ayvazoğlu	24-25-26-27-28-29	6	Çilhasanoğlu	34-41	2
Banazlıömeroğlu	162	1	Çolakoğlu	35	1
Basralıoğlu	76-77-78-79-80-81	6	Çomakoğlu	68	1
Bicanoğlu	11-87-111	3	Çorakoğlu	113	1
Boranoğlu	85	1	Çulhaoğlu	52	1
Boşnakoğlu	167	1	Davulcuoğlu	51	1
Budakoğlu	37	1	Delihaliloğlu	53	1
Cezayirlioğlu	154	1	Delihanoğlu	139	1
Çakıroğlu	118	1	Demircioğlu	54	1
Çaloğlu	139	1	Denaoğlu	138	1
Çallıahmedoğlu	150	1	Dükkancıoğlu	122	1
Çallıoğlu	89-90-91-92-93-94- 135-149	8	Emiroğlu	79	1
Çavuşoğlu	57	1	Emirbeşeoğlu	135	1
Çerkesoğlu	99	1	Gökgözoğlu	12	1
Çilhasanoğlu	144-145	2	Hacıismailoğlu	140	1
Çirkinoğlu	119-120	2	Hacısalıhoğlu	2	1
Çolakoğlu	121-122-123-131-146	5	Hasanoğlu	61	1
Çorukoğlu	70	1	Hatiboğlu	9-10-11-83	4
Dağarlıhacıhalil-oğlu	164	1	Haydaroğlu	32-67	2
Danacioğlu	163	1	Hayranoğlu	69	1
Davulcuoğlu	74-75	2	Himmetçikoğlu	93-114-147	3
Delimamoğlu	34	1	İbişoğlu	31	1
Demircioğlu	13-14-15	3	Kabakçioğlu	13	1
Ekicioğlu	177	1	Karavelioğlu	96-136-142	3
Elçilioğlu	50-51-52	3	Karacaoğlu	119	1
Emeksizoglu	129	1	Karaköseoğlu	110-121	2
Emiroğlu	113-114-115-116	4	Kısıkoğlu	104	1
Eşmelioğlu	169	1	Kıyiroğlu	3	1
Gebeşoğlu	112	1	Kocaramazan-oğlu	116	1
Gemalmazoğlu	158	1	Körahmedoğlu	55	1
Gökgözoğlu	58	1	Kuburoğlu	100-106-107	3
Gözoğlu	88	1	Kumraloğlu	16-26	2
Gözcüoğlu	166	1	Küçükademoğlu	66	1
Gülceoğlu	174	1	Musaoğlu	112	1
Hacıirfanoglu	105	1	Nasuhoglu	18	1

³¹ Saim Savaş, *Sirge Kazası Dikey Boyutta Bir Yerel Tarih Araştırması*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2017, s. 235.

Hacıoğlu	5	1	Oduncuoğlu	143	1
Hafafoğlu	95	1	Oruç oğlu	128	1
Harharoğlu	134	1	Palazoğlu	44	1
Hatiboğlu	7,8,30,151	4	Receboğlu	22-86-115	3
Himmetoğlu	53-54-55-56	4	Saferoğlu	25	1
Himmatçikoğlu	31	1	Salihoğlu	15	1
Horzumoğlu	141	1	Samancioğlu	43	1
Irakoğlu	137-138	2	Sandaloğlu	73	1
Iraklioğlu	178	1	Solakoğlu	21	1
İbişoğlu	130	1	Şabanoğlu	17-85-105	3
İbrahimioğlu	136-170	2	Tararoğlu	98-99	2
Kaçaroğlu	172	1	Terzioğlu	144	1
Karamustafaoğlu	142	1	Teslimoğlu	30	1
Karavelioğlu	47-48-49	3	Tevekoğlu	88	1
Kaşıkoğlu	104	1	Tokkaşoğlu	130	1
Kazakoğlu	96-97-98	3	Türkmenoğlu	117	1
Kırıcıoğlu	100	1	Umarsızoğlu	6	1
Kıyiroğlu	39-40-41-42	4	Velioğlu	89	1
Kolukısaoğlu	132-133	2	Veliağaoğlu	4,5	2
Konaroğlu	68	1	Yumukoğlu	71	1
Köroğlu	109	1	Yunusoğlu	77	1
Köselerlioğlu	102	1	Yusufbeşeoğlu	14	1
Küçüköğlu	161	1			
Lülecioğlu	179	1			
Musluoğlu	43-44-45	3			
Oğlanoğlu	86	1			
Omasızoğlu	72-73	2			
Ortaoğlu	160	1			
Oruçoğlu	101	1			
Ömercikoğlu	176	1			
Palazoğlu	82-83	2			
Receboğlu	61-62-63-64-65	5			
Sakatoğlu	175	1			
Salmanoğlu	171	1			
Sancaroğlu	12	1			
Sandaloğlu	106-107	2			
Sarioğlu	20	1			
Seferoğlu	84	1			
Sertkaşluoğlu	71	1			
Sivrioğlu	182	1			
Siyeloğlu	10	1			
Solakoğlu	46	1			
Soytarioğlu	180	1			
Süleymanoğlu	183	1			
Şabancıköğlu	38	1			
Şüküroğlu	21	1			
Teciroğlu	69	1			
Tekelioğlu	66	1			
Tekercioğlu	159	1			
Tellakoğlu	103	1			
Terzioğlu	108	1			
Teslimoğlu	156-157	2			
Tevekoğlu	6	1			
Tokmakoğlu	128	1			
Topuroğlu	16	1			
Torkuzoğlu	147	1			
Türkmenoğlu	23	1			

Veliğaoğlu	2,3	2		
Yamukoğlu	165	1		
Yunusoğlu	124-125	2		
Yusufbeşeoğlu	67-127	2		
Yusufoğlu	32-35-36	3		

İlk olarak 1643 numaralı nüfus defterindeki müşterek ailelerin adları ve sayıları şöyledir; Hacıhatiboğlu 3 adet, Akbaşoğlu 3 adet, Akdanaoğlu 4 adet, Ayvazoğlu 6 adet, Basralıoğlu 6 adet, Bicanoğlu 3 adet, Çallıoğlu 8 adet, Çilhasanoğlu 2 adet, Çirkinoğlu 2 adet, Çolakoğlu 5 adet, Davulcuoğlu 2 adet, Demircioğlu 3 adet, Elçilioğlu 3 adet, Emiroğlu 4 adet, Hatiboğlu 4 adet, Himmetoğlu 4 adet, Irakoğlu 2 adet, İbrahimioğlu 2 adet, Karavelioğlu 3 adet, Kazakoğlu 3 adet, Kıyıröoğlu 4 adet, Kolukısaçoğlu 2 adet, Musluoğlu 3 adet, Omasızoğlu 2 adet, Palazoğlu 2 adet, Receboğlu 5 adet, Sandaloğlu 2 adet, Teslimoğlu 2 adet, Veliğaoğlu, 2 adet, Yunusoğlu 2 adet, Yusufbeşeoğlu 2 adet ve Yunusoğlu aile adına/lakabına sahip 3 aile bulunmaktadır. 1648 numaralı nüfus defterinde Çallıoğlu 2 adet, Çilhasanoğlu 2 adet, Hatiboğlu 4 adet, Haydaroğlu 2 adet, Himmetçikoğlu 3 adet, Karavelioğlu 3 adet, Karaköseoğlu 2 adet, Kuburoğlu 3 adet, Kumraloğlu 2 adet, Receboğlu 3 adet, Şabanoğlu 3 adet, Tararoğlu 2 adet, Veliğaoğlu lakaplı 2 aileye rastlanmıştır.

1648 numaralı nüfus defterinde toplam 13 adet müşterek aile adı tespit edilirken 1643 numaralı nüfus defterindeki müşterek ailelerinin toplam sayısı 32'dir. 1648 numaralı defterde en fazla sayıda kullanılan aile adı/lakap 4 adetle 9-10-11-83 numaralı hane sahiplerine ait olan Hatipoğlu'dur. 1643 numaralı deftere ait verilere bakıldığında en çok yinelenen aile adının 8 adetle 89-90-91-92-93-94-135-149 numaralı hanelerde kayıtlı olan Çallıoğlu olduğu görülmüştür.

Tablo 4: Temettuat Defterine Göre Müşterek Aile Adları

AİLE ADI	ADIN GEÇTİĞİ HANE	ADEDİ
Yusuf bin Mustafa	1	1
Kayuroğlu	2 - 96 - 102 - 127 - 150	5
Hacısalihioğlu	3	1
Veliğazade	4	1
Veliğaoğlu	5	1
Omasızoğlu	6- 181	2
Turukoğlu	7	1
Çallıoğlu	8 - 19 -73 - 183	4
Hatipoğlu	9 -10 -28 -79	4
Hatip Molla	11	1
Gökgözoğlu	12	1
Hafafoğlu	13	1
Yusufbeşeoğlu	14	1
Musluoğlu	15 -185 - 186	3
Kosdarooğlu	16	1
Şabanoğlu	17 - 81 - 101	3
Çirkinoğlu	18 - 91 - 98	3
Nasuhooğlu	20 - 153 - 167	3
Solakhhaliloğlu	21	1
Recepooğlu	22 - 82 - 110 -160	4
Deliömeroğlu	23 - 88	2
Budakoğlu	24	1
Saferooğlu	25	1

Sondaloğlu	26	1
Koca	27	1
Basralıoğlu	29- 78	2
Teslimeoğlu	30	1
İbişoğlu	31	1
Çiftçioğlu	32	1
Çilhasanoğlu	34 - 41	2
Çolakoğlu	35 - 190	2
Kalaycıoğlu	36	1
Micanoğlu	37 - 40	2
Akdanaoğlu	38 - 143	2
Bekiroğlu	39	1
Abazoğlu	42	1
Samancıoğlu	43	1
Palazoğlu	44 - 164	2
Palaoğlu	45 - 46 - 48	3
Elçilioğlu	47 - 119	2
Hacıköseoğlu	49	1
Davulcuoğlu	50	1
Delioğlu	51	1
Çulhaoğlu	52	1
Körahmedoğlu	53	1
Demircioğlu	54	2
Emiroğlu	55 - 76-129	3
Hecikoğlu	56	1
Kara	57	1
Haydaroğlu	58 -33- 156	2
Hasanoğlu	59	1
Yakuboğlu Basralı	60	1
Aliyazoğlu	61	1
Berber	62 - 75 -123	3
Deli	63	1
Küçükademoğlu	64 - 184	2
Çomakoğlu	65	1
Hayranoğlu	66	1
Karaköseoğlu	67 -104 -115	3
Yumukoğlu	68	1
Tekelioğlu	69	1
Kısdaroğlu	70	1
Basralı	71	1
Hacıoğlu	72	1
Boşoğlu	74	1
Kara Fakih	80	1
Karavelioğlu	83 - 92 - 105 - 130	4
Tellakoğlu	84	1
Velioğlu	85	1
Donbaycıoğlu	86	1
Haciosmanoğlu	87 - 188	2
Himmetçikoğlu	89-191-192	3
Salcıoğlu	90	1
Ayvazoğlu	93 - 152	2
Tararoğlu	94 - 95	2

Yunusoğlu	97 - 174	2
Kadioğlu	99	1
Kılıkoğlu	100	1
İçağasioğlu	106	1
Ustamusaoğlu	107	1
Çorukoğlu	108	1
Himmetoğlu	109	1
Kocaramazanoğlu	111	1
Tokmakoğlu	112	1
Şekeroğlu	113	1
Cinhüseyinoğlu	114	1
Dükkancıoğlu	116	1
Delihasanoglu	117-133	2
Kolukısaoglu	118	1
Üzümcüoğlu	120	1
Elçilosmanoğlu	121	1
Oruçoğlu	122	1
Tokkaşoğlu	124	1
Condıroğlu	125	1
Abdullahoğlu	126	1
Emiroğlu	129	1
Danabaşoğlu	132 - 155	2
Hacıismailoğlu	134	1
Araphüseyinoğlu	135	1
Karadelioğlu	136	1
Veyisoğlu	137	1
Terzi	138	1
Yakasumukoğlu	139- 189	2
Çallıosmanoğlu	140	1
Gemalmaz ğlu	141 - 182	2
Çallıcaferoğlu	144	1
Kırhoğlu	145 - 169	2
Çarık	146	1
Akoğlanoğlu	147	1
Cezayirli	148 - 193	2
Karaömerdamadı	149	1
Eğdirağası	151	1
Karacaoğlu	154	1
Eğdirli	157- 163	2
Abdulkerimoğlu	158	1
Emeksizoglu	159	1
Topur	161	1
Yörük	162	1
Nizam	165	1
Hacıdemircioğlu	166	1
Delioğlanoğlu	168	1
Ömerceoğlu	170 - 177	2
Sarhoşoğlu	171	1
Mustafaoğlu	172	1
Resuloğlu	173	1
Hasanalioglu	175	1
Arnabut	176	1

Uzunoglu	178	1
Sakadoglu	179	1
Atcioglu	180	1
Topalhaliloglu	194	1
Himmetoğlu	195	1

9406 numaralı temettuat defterinde toplamda 38 adet müşterek aile adı bulunmaktadır. Bu ailelerde en çok yinelenen aile adı 5 adetle 2 - 96 - 102 - 127 – 150 numaralı hanelerde kayıtlı Kayuroğlu olmuştur. Onu takip eden aile adları ise, 4'er adetle Çallıoğlu, Hatipoğlu, Recepoğlu, Karavelioğlu, 3'er adetle Musluoğlu, Şabanoglu, Berber, Çirkinoglu, Nasuhoglu, Palaoğlu, Emiroğlu, Karaköseoğlu, Himmetçikoğlu ve 2'şer adetle Omasızoğlu, Deliömeroğlu, Basralıoğlu, Çilhasanoğlu, Çolakoğlu, Micanoğlu, Akdanaoğlu, Palazoğlu, Elçilioğlu, Haydaroglu, Küçükademoğlu, Hacıosmanoğlu, Ayvazoğlu, Tararoglu, Yunusoglu, Delihasanoglu, Danabaşoğlu, Yakasumukluoğlu, Gemalmazoğlu, Kırlioğlu, Cezayirli, Eğdirli ile Ömerceoğlu lakaplı ailelerdir.

Söz konusu üç defterin birbiriyle mukayese edilmesi sonucunda da bir takım veriler ortaya çıkmıştır. Her iki nüfus defteri ve temettuat defterinde yer alıp aynı adı taşıyan aile adları/lakapları 22 adet olup bunlar; Ayvazoğlu, Basralıoğlu, Budakoğlu, Çallıoğlu, Çilhasanoğlu, Çolakoğlu, Davulcuoğlu, Demircioğlu, Emiroğlu, Gökgozoğlu, Hatiboğlu, Himmetçikoğlu, İbişoğlu, Karavelioğlu, Oruçoğlu, Palazoğlu, Receboğlu, Saferoğlu, Terzioğlu, Veliğaoğlu, Yunusoglu ve Yusufbeşeoğlu'dur. 1648 ve 1643 numaralı iki nüfus defterinde geçip temettuat defterinde geçmeyen aile adları 4 adet olup bunlar; Kıyıroğlu, Solakoğlu, Teslimoğlu ve Yusufoglu'dur. 1648 numaralı nüfus defterinde kaydı bulunmayıp 1643 numaralı nüfus defteri ile temettuat defterinde kayıtlı olan aile adları; Abazaoğlu, Akdanaoğlu, Çirkinoglu, Çorukoğlu, Elçilioğlu, Emeksizoglu, Gemalmazoğlu, Hafafoglu, Himmetoğlu, Kolukısaoğlu, Musluoğlu, Omasızoğlu, Tekelioğlu, Tellakoğlu ve Tokmakoğlu olmak üzere 15 adettir.

F.İNSAN TİPOLOJİSİ

Şahısların fiziki özellikleri günümüzde dikkat unsuru olduğu gibi tarih boyunca da önemli bir unsur olarak görülmüş ve bir şekilde tasvir edilerek o günün insanı yazı, resim, minyatür vs. türlerle kayıt altına alınmıştır. Böylece sonraki kuşaklara aktarılan veriler arasında oldukça detaylı bilgiler yer edinmiştir. Elimizde bulunan 1643 ve 1648 numaralı nüfus defterleri sayesinde erkek nüfusun fiziksel özelliklerine ulaşıp konuya daha betimsel bir hava katarak o günün insanını gözümüzde canlandırmak amaçlanmıştır. Defterlerde şahısların fiziki özellikleri hakkında bilgi verilirken öncelikle boy bilgileri ardından sakal ve bıyık durumları belirtilmiştir.

Tablo 5: 1643 Numaralı Nüfus Defterine Göre Kayıtlı Erkek Nüfusun Boy Uzunlukları

Sıra No	Boy Durumu	Adedi	%
1	Kısa Boylu	10	2,09
2	Kısaca Boylu	4	0,84
3	Orta Boylu	205	42,80
4	Ortaca Boylu	1	0,21
5	Uzun Boylu	3	0,63
6	Uzunca Boylu	51	10,65
7	Boyu yazılmayan	205	
Toplam		479	100,00

Boy bilgilerine dair bilgiler ve istatistikler şu şekildedir; 1643 numaralı nüfus defterine göre Bulkaz karyesinde kısa boylu, kısaca boylu, orta boylu, ortaca boylu, uzun boylu ve uzunca boylu olmak üzere yedi farklı türde kayıt tutulmuştur. Nüfus defterine göre Bulkaz karyesindeki kayıtlı 479 kişiden yarısına yakını yani 205’i orta boyludur. Buna göre karyenin % 42,80’i orta boyludur. Ortaca boylu olarak ise yalnızca bir kişinin adı yazılmıştır. Boyu hakkında herhangi bir bilgi verilemeyen kişilerin sayısı da 205 olarak tespit edilmiştir. Geriye kalanların 51’i (% 10,65) uzunca boylu, 3’ü (% 0,63) uzun boylu iken 10 (% 2,09) kişi kısa boylu ve 4’ü (% 0,84) kısaca boyludur. 1648 numaralı nüfus defterinde ise sadece “orta boylu” şeklinde tabir edilen boy bilgisi bulunmaktadır. Defterde 455 kişiden 230 kişi (%50,55) orta boylu olarak kayıt altına alınmış, geriye kalan 225 kişinin (%49,45) ise boy bilgisine yer verilmemiştir.

Tablo 6: 1648 Numaralı Nüfus Defterine Göre Kayıtlı Erkek Nüfusun Boy Uzunlukları

Sıra No	Boy Durumu	Adedi	%
1	Orta Boylu	230	50,22
2	Boyu yazılmayan	228	49,78
Toplam		458	100,00

Yukarıdaki tabloya göre 1648 numaralı nüfus defterinde Bulkaz karyesinde kayıtlı erkek nüfus orta boylu ve boy kaydı tutulmayan olmak üzere iki kategoride sınıflandırılabilir. Buna göre Bulkaz karyesindeki kayıtlı 458 kişiden yarısı/230 kişi orta boylu iken diğer yarısı 228 kişinin boyu kaydedilmiştir.

Tablo 7: 1643 Numaralı Nüfus Defterine Göre Kayıtlı Erkek Nüfusun Sakal Durumları

Sıra No	Sakal Durumu	Adedi	%	Yaş aralığı
1	Kara Sakallı	58	32,58	22-55
2	Sarı Sakallı	14	7,87	25-40
3	Kumral Sakallı	22	12,36	24-45
4	Ak Sakallı	33	18,54	50-70
5	Köse Sakallı	1	0,56	38
6	Kara az Sakallı	1	0,56	32
7	Karaca Sakallı	2	1,12	28-38
8	Kır Sakallı	28	15,73	28-55
9	Kırca Sakallı	1	0,56	38
10	Kırca Kara Sakallı	3	1,69	45
11	Kırca Kumral Sakallı	3	1,69	40-55
12	Köse Kara Sakallı	4	2,25	20-45
13	Köse Kır Sakallı	3	1,69	26-38
14	Köse Sarı Sakallı	1	0,56	28
15	Sarı Kumral Sakallı	1	0,56	38
16	Kumral köse Sakallı	1	0,56	40
17	Terce Sakallı	1	0,56	32
18	Kırca sarı Sakallı	1	0,56	45
Toplam		178	100,00	

Sakal durumlarıyla ilgili olarak ortaya çıkan veriler şu şekildedir; 1643 numaralı nüfus defterine göre Bulkaz karyesindeki sakal çeşitleri; kara sakallı, sarı sakallı, kumral sakallı, ak sakallı, köse sakallı, kara az sakallı, karaca sakallı, kır sakallı, kırca sakallı, kırca kara sakallı, kırca kumral sakallı, köse kara sakallı, köse kır sakallı, köse sarı sakallı, sarı kumral sakallı, kumral köse sakallı, terce sakallı, kırca sarı sakallı olmak üzere on sekiz farklı kategoridedir.

Bu deftere göre toplamda sakal türü belirtilen 178 kişiden 58 kişi (% 32,58) kara sakallı olup yaşları 22-55 arasındadır. Defterde ak sakallı olarak nitelendirilmiş kişi sayısı 33 (%18,54) bu kişilerin yaşları 50-70 arasındadır. Kır sakallı olarak tabir edilmiş kişilerin sayısı 28 (%15,73) yaşları 28-55 aralığındadır. Kumral sakallı kişi sayısı 22 (%12,36) bu kişilerin yaş aralığı 24-45 arasındadır. Sarı sakallı kişilerin sayısı 14 (%7,87) bu kişilerin yaşları 25-40 arasındadır. Köse kara sakallı 4 kişi (%2,25) bulunmakta olup bu kişilerin yaş aralığı 20-45 arasındadır. Kırcı kara sakallı, kırcı kumral sakallı, köse kır sakallı olarak tabir edilen kişilerin sayıları 3'er (% 0,56) adettir. Köse sakallı, kara az sakallı, kırcı sakallı, köse sarı sakallı, sarı kumral sakallı, kumral köse sakallı, terce sakallı ve kırcı sarı sakallı olarak nitelendirilen kişilerin sayısı ise 1'er (0,56) adettir. Bu istatistikler neticesinde 1643 numaralı deftere göre 479 kişiden sakal durumu belirtilen 178 kişi içerisinde en sık görülen sakal tipleri kara sakal (%32,58) olmuştur.

Tablo 8: 1648 Numaralı Nüfus Defterine Göre Kayıtlı Erkek Nüfusun Sakal Durumları

Sıra No	Sakal Durumu	Adedi	%	Yaş aralığı
1	Kara Sakallı	63	36,84	25-48
2	Sarı Sakallı	5	2,92	28-44
3	Kumral Sakallı	15	8,77	30-45
4	Teze/taze Sakallı	5	2,92	24-35
5	Köse Sakallı	10	5,85	28-48
6	Kır Sakallı	53	30,99	39-67
7	Ak Sakallı	20	11,70	65-100
Toplam		171	100,00	

1648 numaralı nüfus defterindeki bilgilere göre ise karyede 171 kişiye ait sakal durumu tespit edilmiştir. Deftere göre sakal türleri; kara sakallı, sarı sakallı, kumral sakallı, teze sakallı/taze sakallı, köse sakallı, kır sakallı ve ak sakallı olmak üzere yedi çeşittir. Bu sakal türlerinden kara sakallı olarak nitelendirilen kişi sayısı 63 (%36,84) bu nüfusa ait yaşlar 25-48 yaş arasındadır. Kır sakallı kişi sayısı 53 (%30,99) olup bu sakala sahip kişilerin oluşturduğu yaş grubu 39-67 yaş aralığındadır. Ak sakallı şeklinde tabir edilen sakala ait 20 kişi (%11,70) bulunmakta olup bu kişilerin 65-100 yaş arasında olduğu görülmüştür. Kumral sakallı kişi sayısı toplamda 15 (%8,77) olmakla birlikte bu şahıslar 30-45 yaş aralığında bulunmaktadır. Bir diğer çeşit olan köse sakallı kişilerin sayısı 10 (%5,85) olarak hesaplanmış ve bu kişilerin oluşturduğu yaş grubunun 28-48 yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir. Karyede sarı sakallı ve teze/teze sakallı olarak kaydedilen kişilerin sayısı 5'er adet olup (%2,92) bu kişilerin yaşları 24-48 yaş aralığındadır. Bu hesaplamalar sonucunda 1648 numaralı nüfus defterinde 455 kişiden 171 kişi arasında en yaygın bulunan sakal türünün kara sakal (%36,84) olduğu kanısına varılmıştır. Böylelikle her iki nüfus defterinde yapılan incelemeler sonucunda karyede hâkim olan sakal türü kara sakal olarak tespit edilmiştir.

Tablo 9: 1643 Numaralı Nüfus Defterine Göre Kayıtlı Erkek Nüfusun Bıyık Durumları

Sıra No	Bıyık Durumu	Adedi	%	Yaş aralığı
1	Kara Bıyıklı	3	4,11	18-38
2	Sarı Bıyıklı	16	21,92	22-32
3	Kumral Bıyıklı	4	5,48	23-28
4	Ter Bıyıklı	42	57,53	12-50
5	Kara az Bıyıklı	1	1,37	25
6	Sarı az Bıyıklı	3	4,11	22-28

7	Sarı Ter Bıyıklı	3	4,11	20-22
8	Şabb-ı Emred	1	1,37	16
Toplam		73	100,00	

Defterlerde insan tipolojisini hakkında bilgi veren bir diğer öge bıyık türleri olmuştur. 1643 numaralı nüfus defterinde 73 kişinin bıyık bilgilerine rastlanmıştır. Deftere göre Bulkaz karyesindeki bıyık çeşitleri; kara bıyıklı, sarı bıyıklı, kumral bıyıklı, ter bıyıklı, kara az bıyıklı, sarı az bıyıklı, sarı ter bıyıklı ve şabb-ı emred olmak üzere yedi adettir. Bu kişilerden 42 kişiyle %57,53'ü ter bıyıklı, 16 kişiyle %21,92'si sarı bıyıklı, 4 kişiyle %5,48'i kumral bıyıklı, 3 kişiyle %4,11'i kara bıyıklı, 3 kişiyle %4,11'i sarı az bıyıklı yine 3 kişiyle %4,11'i sarı ter bıyıklıdır. Ayrıca 1 kişide şabb-ı emred şeklinde kaydedilmiştir. Bu durumda en yaygın bıyık türü %57,53 ile kara bıyık olmuştur.

Tablo 10: 1648 Numaralı Nüfus Defterine Göre Kayıtlı Erkek Nüfusun Bıyık Durumları

Sıra No	Bıyık Durumu	Adedi	%	Yaş aralığı
1	Kara Bıyıklı	27	39,13	20-35
2	Sarı Bıyıklı	2	2,90	24-25
3	Kumral Bıyıklı	3	4,35	25-30
4	Ter Bıyıklı	22	31,88	17-25
5	Şabb-ı emred	15	21,74	13-18
Toplam		69	100,00	

1648 numaralı nüfus defterinde 1643 numaralı nüfus defterine göre daha az sayıda kişinin daha az sayıda bıyık çeşidi kategorisinde kaydı tutulmuştur. Buna göre karyede kara bıyıklı, sarı bıyıklı, kumral bıyıklı, ter bıyıklı ve şabb-ı emred olmak üzere beş çeşit bıyık bulunmaktadır. 69 kişiye ait bıyık bilgisi verilen defterde 27 kişi (%39,13) kara bıyıklı, 22 kişi (%31,88) ter bıyıklı, 15 kişi (%21,74) şabb-ı emred, 3 kişi (%4,35) kumral bıyıklı ve 2 kişi (%2,90) sarı bıyıklıdır. Böylelikle en çok sahip olunan bıyık türünün %39,13 ile kara bıyık olduğu tespit edilmiştir.

III. BÖLÜM: SOSYO-EKONOMİK HAYAT

Bulkaz karyesindeki ekonomik hayata dair detaylı veriler içeren temettuat ve nüfus defterlerinde karyenin iktisadi yapısıyla alakalı önemli verilere ulaşılmıştır. Bulkaz karyesinin mevcut geçim kaynaklarına bakıldığında halkın genelinin tarım ve hayvancılığa bağlı olarak yaşamını devam ettirdiği görülmektedir. Ayrıca karyede bu faaliyetlerden başka bazı meslek grupları da bulunmaktadır. Nüfus defterleri ve temettuat defterinde yapılan incelemeler sonucunda ortaya çıkan meslekler ve sayıları şu şekildedir; 1643 numaralı nüfus defterinde 5 imam, 1 muhtar, 2 demirci, 1 berber, 1 kömürcü, 1 çerçi ve 1 hatip'tir.

1648 numaralı nüfus defterinde mesleği kayıtlı olanlara bakılırsa, 2 imam, 128 çiftçi, 5 molla, 8 redif, 1 redif onbaşı, 2 demirci, 1 çoban, 2 berber ve 1 çulha mevcuttur. 9406 numaralı temettuat defterinde meslekleri kayıtlı kişilere bakıldığında, 1 erbab-ı ziraatle ve demircilikle meşgul kişi, 1 berber, 1 karayolcu, 1 kiracı, 1 deştiban (kır bekçisi/korucu), 1 hizmetkâr ve 1 çoban olduğu görülmektedir.

Ayrıca, karyenin gelir ve giderlerin kaynağı olan arazi varlığı, hayvancılık, yetiştirilen ürünler ve ödenen vergiler ortaya çıkarılmıştır.

A. Arazi Varlığı Ve Öşürler

İlk olarak arazi varlığıyla ilgili bilgilere baktığımızda Bulkaz karyesinde palamut korusu, palamut eşcarı, bağ, bostan ve afyondan oluşan bir arazi yapısı ortaya çıkmıştır.

Tablo 11: Temettuat Defterine Göre Arazi Varlığı

HANE NO	PALAMUT KORUSU				BAĞ				BOSTAN				AFYON			
	DÖNÜM		HASILAT		DÖNÜM		HASILAT		DÖNÜM		HASILAT		DÖNÜM		HASILAT	
	1260	1261	1260	1261	1260	1261	1260	1261	1260	1261	1260	1261	1260	1261	1260	1261
1	20		144	160	1		270	300								
2	20		0	288	1		0	100								
3	10		72	80	1		81	100								
4	350		1296	1397	3		180	200								
5	60		360	420	1		135	150								
6	25		576	600	0,5		81	90								
7	60		360	420	2		315	360	2		180	120	1,5	1,5	216	240
8	40		648	690	1		180	200	1,5		36	40	2		324	0
9	17		432	480	1,5		180	200	1		54	60				
10	17		504	600	1		180	200	1		54	100	1,5		216	81
11	10		144	100	0,5		90	100								
12	20		216	250	0,5		189	200					3		243	162
13	20		432	503	2		360	400	2		108	112	1		162	120
14	20		216	240	1		270	300					2		324	0
15	17		216	235	0,5		90	100	0,5		18	0	0,5		36	0
16	40		576	630	3		337,5	380								
17	30		360	390	1		54	60	0,5		54	0				
18	20		288	300	1,5		225	250	2		108	120	0,5		40,5	51
19	20		216	240	3		450	500	0,5		27	0	3		486	180
20	10		504	600	1,5		450	500								
21	20		228	320	2		405	450					1	1	162	180
22	20		360	420	1,5		270	300					5		810	0
23	20		144	200	2		540	600	0,5		45	0				
24	20		288	300	1		162	180					1,5		54	100
25	20		360	420	2		270	300					2		360	180
26	20		216	250	2		270	300					2		162	120
27	20		432	520	0,5		67,5	80	2		108	120	0,5		81	0
28	20		288	300	1,5		270	300	0,5		54	0				
29	20		216	250	0,5		108	120	1,5		54	60	1		162	0
30	20		648	720	2		675	750								
31	20		432	500	1		405	500					1		162	0
32	20		288	300	1		243	280					1		162	0
33	20		288	300	1		405	450								
34	20		504	610	1		675	780	1,5		108	120				
35	20		288	300	1		270	300								
36	10		288	300	1		108	120					2		162	120
37	20		360	420	2		405	450					1,5		42,5	100
38	20		576	620	1,5		135	150					1,5		243	0
39	20		288	300	0,5		81	100					0,5		54	0
40	20		504	600	1		630	700	1		108	0				
41	20		648	720	1		360	400					2,5		405	0
42	20		288	300	0,5		80	90								
43	20		360	400	1								2,5		162	450
44	20		216	260	1		135	150								
45	20		206	300	1		405	450	0,5		54	0	1,5		0	240
46	20		216	260	1,5		405	450	0,5		27	30	1,5		108	60
47	20		144	170	2								0,5		0	90
48	20		360	400	3		540	600					0,5		0	128
49	20		1008	1300	1,5		405	450					2		324	270
50	20		288	300	2		351	400	0,5		0	100	2		351	400
51	20		144	180	0,5		270	300	0,5		27	0	1		162	0
52	20		288	300	1,5		275	750	0,5		0	30	1		162	0
53	30		576	600					0,5		0	54	1,5		243	0
54	20		288	300	1		270	300	0,5		0	60	1		162	0
55	20		720	800	1		360	400	1		108	0	1,5		202,5	0
56	20		320	400	1,5		540	600					0,5		0	120
57	20		432	480	1,5		450	500								
58	20		720	780	0,5		54	60	0,5		45	0				
59			216	240	1		303	350	1,5		54	90	1		162	0
60	10		144	160	0,5		54	60	0,5		0	120				
61	20		432	912	1		243	280					1		162	0
62	20		288	300	1,5		270	300								

63	20		288	300	1		153	180									
64	10		144	170	0,5		216	240									
65	20		216	250	0,5		9	10	1		0	120					
66	20		144	170	1		135	150					0,5		0	120	
67	10		144	170	0,5		108	120									
68	10		288	300													
69	20		320	400	2,5		337,5	375	1,5		54	60	2		162	180	
70	20		288	300	0,5		225	250	0,5		45	0					
71	20		144	165	1		67,5	75	1		54	60					
72	10		72	80	2		337,5	380						0,5		81	0
73	7		216	250	0,5		135	150									
74	10		72	80	1		180	200	0,5		0	200	1		162	0	
75	20		72	80									0,5		54	0	
76	20		288	300	1		270	300					1,5		0	225	
77	20		216	230	1		157,5	175									
78	20		144	160	0,5		67,5	75	0,5		54	0					
79	9		144	160	1		67,5	75					1,5		162	45	
80	20		216	250	0,5		216	240									
81	20		288	300	0,5		40,5	45					1		162	0	
82	20		288	300	1		180	200					1				
83	20		144	160	1		135	150					1		108	0	
84	20		432	480	1		45	50					1		162	180	
85	20		216	250	0,5		108	120					1		162	0	
86	10		144	160									3		486	0	
87	20		72	80	1		135	150					1		162	0	
88	20		504	610	1		360	400	0,5		0	30					
89	20		216	240	1,5		360	400	0,5		36	0	2		344	0	
90	20		216	240	1		162	180					0,5		81	0	
91	20		72	85	1		40,5	50					0,5		108	0	
92	20		216	240	1		67,5	65					0,5		0	180	
93	20		144	160	1		162	180	0,5		54	54	1		162	0	
94	20		144	160	1		135	150	0,5		63	0	1		162	0	
95	20		864	990	1		216	240					1,5		216	60	
96	20		504	600	0,5		40,5	45									
97	20		72	80	0,5		90	100					0,5		81	0	
98			216	240	0,5		81	90					2		162	180	
99	20		216	240													
100	20		228	300	1		180	200									
101	20		360	390	0,5		67,5	75					1		162	0	
102	7		216	240	0,5		81	90					1		162	0	
104	30		88	300	0,5		90	100					1		162	0	
105	20		216	240	1,5		405	450					0,5		0	60	
106	20		216	240									1		162	0	
107	20		576	660	2		162	180									
108	20		576	660	0,5		162	180									
109																	
110	20		288	300	1		90	100					3,5		567	0	
111	20		216	240	1		81	90									
112	20		288	296	1		270	300					1,5		243	0	
113	20		216	240	1		108	120	1,5		54	60	1		81	0	
114	10		144	160	0,5		45	50									
115	20		72	86	1		202,5	225	0,5		0	60					
116	20		216	240	1		135	150									
117	20		216	240	1		40,5	50									
118	20		360	400	1		81	90					1		162	90	
119	20		360	390	1		135	150					0,5		0	90	
120	20		360	395	1		135	150					1		162	0	
121	10		288	300	1		135	150					2		162	180	
122	10		360	390	1		135	150									
123	10		72	85	0,5		27	30									
124	20		72	85	1		45	50									
125	10		72	56													
126			216	250	1		0	300									
127	10		144	200	1		45	50									
128	20		288	300	1		45	50									
129	10		144	160													
130					0,5		27	30									
131	10		72	80	0,5		28	30									
132	20		144	160	0,5		54	60					0,5		81	0	
133	5		288	300					1		0	120					
134	20		216	240	1		135	150									

135	20		360	390				0,5		27	0					
136	20		144	160	1		135	150				0,5		0	60	
137					1		108	120								
138	20		72	80	1		27	30				1,5		81	120	
139	20		216	240	1		67,5	75				2		162	180	
140	10		216	240	1		180	200								
141	10		72	80												
142	10		216	240	1		81	90								
143	20		216	240												
144	20		72	80	0,5		40,5	45								
145	20		216	230	2		405	450								
146	10		144	160												
147	20		144	160	0,5		40,5	45								
148	20		228	300	1		135	150				1		162	0	
149	15		216	240	0,5		27	30								
150	20		144	160	1		135	150	0,5		0	60				
151	20		144	160								1		162	0	
152	20		144	160	1		90	100				1		162	0	
153					1		180	200								
154	20		216	240	1		180	200				1		162	0	
155																
156	10		288	296	1		45	50								
157			72	80	0,5		67,5	75								
158	20		72	80	1		27	30				1		162	0	
159	5		72	80	1		135	150								
160	5		144	160	1		40,5	45								
161	20		144	160	1		13,5	15								
162					1,5		90	100								
163	20		360	390	1		135	150				2		108	120	
164			288	300												
165	20		216	240	1		40,5	45								
166	20		72	80	1		135	150								
167	20		288	300	1		27	30								
168	25		144	160	1		135	150				1		81	60	
169					1		40,5	45								
170					0,5		27	30								
171																
172																
173																
174	0,5		144	160	1		54	60								
175			144	160								0,5		54	0	
176																
177																
178																
179																
180																
181	20		144	160								1,5		162	60	
182	20		72	80	0,5		27	30				1		162	0	
183	20		72	80	1		202,5	225	1		0	60	1	0	120	
184	20		216	240												
185	20		144	160	0,5		72	80	0,5		18	0				
186	30		216	240	0,5		72	80	0,5		27	0				
187	15		216	240	1		72	80								
188	20		216	240	2		135	150				2		324	0	
189					0,5		135	150								
190	20		216	240	1		121,5	135								
191			72	80	1		27	30								
192	10		144	160												
193			216	230	1		27	30								
194	10		144	160	1		135	150								
195	10		72	80	1		18	20								
TOPLAM	3490		46618	53084	176		28357	32520	38	0	1917	2220	117	2,5	14499	5702

Bulkaz Karyesinde toplam 3.490 dönüm palamut korusu bulunduğu hesaplanmış olup buradan H.1260'ta 46.618 kuruş hasılat elde edildiği kaydedilmiş ve H.1261 yılında ise 53.084 kuruş hasılat elde edileceği tahmininde bulunulmuştur, Söz konusu yıllardaki toplam hasılatların aradaki farkı ise 6.466 kuruştur.

195 hanenin bulunduğu karyede palamut korusu bulunmayan hane sayısı 25'dir. Bu 25 hanenin dışındaki 170 hanenin hepsinde palamut korusuna ait arazi bulunmaktadır. Karyede palamut korusunda en çok paya sahip olan hane 350 dönüm ile 4 numaralı hanedir. Bu hanenin sahibi Veli Ağazade İbrahim Ağa bin Mustafa'dır. Kendisi H.1260'da 1.296 kuruş, H.1261'de ise tahmini olarak 1.397 kuruş hasılat elde edecektir. Palamut korusunda en az araziye sahip olan hane ise 174 numaralı hane olup sadece 0,5 dönüm arazisi vardır. Palamut korusundaki hasılatında en az gelir H.1260'da 72 kuruş ve H.1261'de 56 kuruşla 125 numaralı hane olmuştur. Bu konuda bir diğer önemli nokta ise 20 dönüm palamut korusu olan 49 numaralı hanedeki hasılat H.1260:1.008 kuruş ve H.1261:1.300 kuruştur ve diğer 20 dönümlük palamut korusuna sahip olan hanenin elde ettiği gelirden daha çok gelir elde etmektedir. Bu durum, arazi yapısı ya da verimliliği ile ilgili olmalıdır. Verilerle ilgili bir diğer dikkat çekici nokta ise 2 nolu hanenin H.1260 yılında 20 dönüm palamut korusuna sahip olduğu halde o yılki gelirinin kayıtlara 0 olarak geçmesi, H.1261 yılında ise tahmini olarak 288 kuruş hasılatı olacağı bilgisidir. Bulkaz karyesinin başka hiçbir hanesinde böyle bir durum görülmemiştir. Bu durumun sebebi bilinmemektedir.

Bulkaz kazasında palamut eşcarı/ağacı bulunan haneler; 59, 98, 126, 157,164, 175,191 ve 193 olmak üzere toplam 8 hanedir. Bu hanelerin sahip olduğu palamut eşcarı yani palamut ağacı miktarı verilmemiştir. Bölgede kendiliğinden yetişen bir tür olan palamut ağacının bazı hanelerde koru bazılarında ise eşcar/ağaç olarak verilmesi kâtibin kayıt tercihi ile ilgili olabilir ya da palamut korusu şeklinde dönüm olarak kaydedilen yerlerin etrafları çevrilerek özellikle korunduğu, palamut eşcarı/ağacı olarak kaydedilenlerin ise bu şekilde bir koruma özelliklerinin bulunmadığı sonucuna varılabilir. Esasen palamut korusu ile palamut eşcarı arasında elde edilen ürün bakımından herhangi bir fark bulunmamaktadır.

Karyenin arazi varlığının büyük bir kısmını bağ oluşturmaktadır. Bulkaz karyesinde toplam 176 dönüm arazide bağ dikimi yapılmış olup toplam hasılat H.1260 yılı için 28.357 kuruş, H.1261 yılı için ise tahmini olarak 32.520 kuruş olacağı kaydedilmiştir. H.1260 ve H.1261 yılları arasında bağdan elde edilen toplam hasılat farkı 4.163 kuruş olmuştur. Karyedeki 195 haneden 166 hanede bağ arazisi tespit edilmiştir. Karye genelinde bağ dikimine ayrılan arazi miktarı palamut korusuna kıyasla oldukça azdır. En fazla bağ 3 dönümle 4, 16, 19 ve 48 numaralı hanelere aittir. Hasılat miktarı açısından bağdan en çok gelir H.1260'da 675 kuruş H.1261'de 780 kuruş (tahmini) ile 34 numaralı haneye aittir. En az bağ dönümü miktarı 0,5'dir. Bağdan en az hasılat ise H.1260'da 9 kuruş, H.1261'de 10 kuruş (tahmini) geliri olan 65 numaralı haneye aittir. 2 numaralı hane palamut korusunda olduğu gibi ilk yıl hasılatı 0 iken ikinci yıl hasılat alınmaya başlanmıştır. Yani 2 numaralı hanenin H.1260'da 1 dönüm bağ arazisi olmasına rağmen hasılatı 0 olarak kaydedilmiş, H.1261 yılına gelindiğinde 100 kuruş hasılatı (tahmini) kayıtlara geçmiştir.

Bulkaz kazasındaki bir diğer arazi varlığı bostandır. H.1260'da karyedeki mevcut toplam bostan arazisi 38 dönümdür. Karyedeki palamut ve bağ arazileri ile karşılaştırıldığında en az arazinin bostan üretimine ayrıldığı anlaşılmaktadır. Bostan ile ilgili veriler H.1260 yılında 1.917 kuruş iken H.1261 yılına gelindiğinde hasılatta 303 kuruş artış meydana gelerek tahmini olarak 2.220 kuruşa çıkacağı hesaplanmıştır. Karyede bostan arazisi bulunan hane sayısı 44'tür. Bu 44 hanenin dışındaki 151 hanede bostan arazisinin varlığı görülmemiştir. Bostandan en çok hasılat H.1260'da 180 kuruş, H.1261'de 120 kuruş ile 7 numaralı hane olmuştur. En az hasılat ise H.1260'da 18 kuruş, H.1261'de 0 kuruş ile 15 ve 185 numaralı hanelerdir. Karye genelinde bostandan bir yıl gelir kaydedildiği bir diğer yıl gelir kaydedilmediği görülmüştür. Bu durum bostan tarımının nadasa bırakılarak yapıldığı ile açıklanabilir. Aslında her yıl bostan ekimi yapılmış olmalıdır ancak muhtemelen başka bir arazide yapıldığı düşünülmektedir.

Çünkü Anadolu’da bir yıl bostan, afyon, susam vb. ekimi yapılan araziye ertesi yıl genellikle hububat (arpa-buğday vs.) ekimi yapılmaktadır.

Bulkaz karyesindeki arazi varlığı başlığı altındaki son kalem afyondur. Karyedeki afyonun H.1260 yılındaki toplam dönüm miktarı 117’dir. Ancak karyede H.1261 yılında sadece 7 ve 21 numaralı hanelerde afyonun dönüm miktarı girilmiştir. Afyondan elde edilen toplam hasılat H.1260’da 14.499 kuruş iken 1261’de 5.702 kuruşa düşmüştür. İki yıl arasındaki hasılat farkı 8.797 kuruş olmuştur. Karyede toplam 88 hanenin afyon arazisi mevcut iken 107 hanenin afyona dair arazi kaydı mevcut değildir. Karyede afyona ait en fazla arazi 5 dönümle 22 numaralı hanede yaşayan Receboğlu Ahmed bin Mehmed’e aittir. En fazla hasılat ta bu hane sahibinin olmuştur. Ancak burada da dikkati çeken husus, söz konusu 22 numaralı hanede H.1260 senesinde 810 kuruş afyon hasılatı varken H.1261 senesinde hasılat 0 olarak kaydedilmiştir. Bu durum, muhtemelen arazi sahibinin gelecek yıl yani H.1261 yılında afyon ekimi yapmayacağı yolundaki beyanıyla ilgili olmalıdır.

Temettuat kayıtlarında geçen tarlalar ise kendi arasında sınıflandırılmıştır. Bu tarlalar; mezru tarla, kiraya verilen tarla, müstecir tarla ve müşterek tarladır.

Tablo 12: Temettuat Defterine Göre Karyenin Tarlaları

	MEZRU TARLA				KİRAYA VERİLEN TARLA				MÜSTECİR TARLA				MÜŞTEREK TARLA			
	DÖNÜM		HASILAT		DÖNÜM		HASILAT		DÖNÜM		HASILAT		DÖNÜM		HASILAT	
	1260	1261	1260	1261	1260	1261	1260	1261	1260	1261	1260	1261	1260	1261	1260	1261
TOPLAM	7414,5	478,5	146289	288641	127,5	0	212	0	110	0	1426,5	3371	50	0	520	2741

Bulkaz karyesinde en fazla kayıt altına alınan tarla, mezru tarladır. Ekili tarla anlamına gelen mezru tarlanın, karyenin ekonomisine katkısı oldukça büyüktür. 195 hanelik karyede 177 hanenin hububat ekimi yapılan arazisi bulunmaktadır. Buna göre sadece 18 hanenin mezru tarla sınıfında olan arazi varlığı söz konusu değildir. Karyedeki mezru tarlanın toplam dönüm miktarı H.1260 senesinde 7.414,5 iken H.1261 senesinde 478,5 olarak kaydedilmiştir. Bu durumun sebebi H.1261’de yalnızca 13 hanenin dönüm miktarı kaydedilirken diğer hanelerin dönüm miktarı girilmemiştir. Muhtemelen H.1261’de değişiklik olanlar yazılmış, diğer hanelerdeki dönüm miktarı H.1260 ile aynı olduğu için verilmemiş olmalıdır. Bulkaz karyesinde mezru tarladan toplam yıllık gelir H.1260 senesinde 146.289 kuruş olup H.1261 senesinde ise 288.641 kuruş olacağı tahmini kayıt altına alınmıştır. Buna göre iki yıl arasındaki hasılat farkı 142.352 kuruştur. Karyede mezru tarlaya ait en çok dönümü olan ve en çok hasılat yapan 7 numaralı hanedir. Bu hanenin sahibi 180 dönümle Turukoğlu Ahmed bin Ahmed’dir. Bu ailenin H.1260’da 3.672 kuruş hasılat elde ettiği, H.1261’de ise 8.620 kuruş hasılat elde edeceği tahmini deftere kaydedilmiştir.

Bulkaz karyesindeki bir diğer tarla çeşidi ise kiraya verilen (icar) verilen tarladır. Bu, hane sahibinin bir başkasına belli bir bedel karşılığında icara verdiği tarladır. Temettuat defterine göre 195 hane olan Bulkaz karyesinde, tarlasını kiraya veren yalnızca dört hane bulunmaktadır. Bunlar 8, 11,136 ve 170 numaralı hanelerdir. Karyede toplam 127,5 dönüm kiraya verilen tarladan, H.1260 senesinde 212 kuruş hasılat elde edilirken H.1261 senesinde herhangi bir hasılat bilgisi girilmemiştir.

Temettuat defterinde karyedeki üçüncü tür tarla müstecir tarla başlığı altında geçmektedir. Anlamı kira karşılığında tutulan yer olan bu tarladan 59, 148 ve 184 numaralı haneler bir bedel karşılığı olarak kendi amaçlarında kullanmışlardır. Müstecir tarlaya ait

toplamda 110 dönüm arazi vardır. Bu tarla türünde H.1260’da 1.426,5 kuruş, H.1261’de 3.371 kuruş toplam hasılat elde edilmiştir.

Bulkaz karyesinde bu kategorideki son veri, ortağa verilerek ekim yapılan müşterek tarladır. Karyede müşterek tarla sadece 189 numaralı hanede 50 dönüm olarak tespit edilmiş olup hasılatı H.1260’da 520 kuruş H.1261’de 2.741 kuruştur.

Bulkaz karyesinde yetiştirilen ürünler ve bunlardan alınan vergiler ile toplam temettuat ve vergi-i mahsusa miktarları ve bunların istatistiksel sonuçları aşağıda açıklanmaya çalışılmıştır.

Tablo 13: Yetiştirilen Ürünler Ve Alınan Vergiler

	HINTA		ŞAİR		PALAMUT		MISIR		BURÇAK		ALEF		BAĞ	AFYON	BOSTAN	ASİYAB	ADET-İ AGNAM	ARI KOVANI
	KİLE	KURUŞ	KİLE	KURUŞ	KIYYE	KURUŞ	KİLE	KURUŞ	KİLE	KURUŞ	KİLE	KURUŞ	KURUŞ	KURUŞ	KURUŞ	KURUŞ	KURUŞ	KURUŞ
TOPLAM	1499,5	4.793	769	3.043	13.025	5.176	175,5	703,5	182	910	204	1018	3160	1.612,5	216	11	393,5	68

Bulkaz karyesinde yetiştirilen ve öşür vergisi alınan tarım ürünleri hinta (buğday), şair (arpa), palamut, bağ, mısır, burçak, alef (yulaf), afyon ve bostandır. Öşür miktarları kile ya da kıyye, parasal değerleri kuruş olarak verilen bu kayıtlardan hareketle köyün toplam üretim miktarı hakkında daha net bilgilere ulaşmak mümkün gözükmemektedir. Buna göre; hintadan 1499,5 kile karşılığı 4.793 kuruş, şairden 769 kile karşılığı 3.043 kuruş, palamuttan 13.025 kıyye karşılığı 5.176 kuruş, mısırdan 175,5 kile karşılığı 703,5 kuruş, burçaktan 182 kile karşılığı 910 kuruş ve alefden 204 kile ürün karşılığı 1018 kuruş öşür verilmiştir. Bazı ürünlerin ise sadece öşür miktarları verilmiştir. Bu ürünlerden toplamda bağ için verilen öşür 3160 kuruş, arı kovanına 68 kuruş, afyona 1.612,5 kuruş ve bostan için 216 kuruş öşür verilmiştir. Ayrıca asiya (değirmen) sahip kişiler toplamda 11 kuruş vergi vermiştir.

Öşür olarak kaydedilen bu rakamları 10 ile çarpmak suretiyle köyün yıllık toplam üretim miktarı hakkında bir fikir sahibi olmak mümkün gözükmemektedir. Aynı şekilde kile ve kıyye olarak verilen toplam üretim miktarının kg karşılığı da hesaplanabilecektir.³² Buna göre; köyün yıllık buğday üretim miktarı 14.995 kile (449.850 kg) ve bu miktarın parasal karşılığı 47.930 kuruş; arpa üretim miktarı 7.690 kile (230.700 kg), parasal değeri 30.430 kuruş; mısır üretim miktarı 1.755 kile (52.650 kg), parasal değeri 7.035 kuruş; burçak üretim miktarı 1.820 kile (54.600 kg) parasal karşılığı 9100 kuruş; yulaf üretim miktarı 2040 kile (61.200 kg), parasal karşılığı 10180 kuruş ve nihayet palamut üretim miktarı 13125 kıyye (16.826,25 kg), parasal değeri 51.760 kuruş olarak hesaplanabilir. Benzer şekilde Bulkaz karyesinin yıllık bağ üretim miktarının 31.600 kuruş, afyon üretim miktarının 16.125 kuruş, bostan üretim miktarının 2.160 kuruş, arı kovani hasılatının 680 kuruş ve son olarak değirmen hasılatının 110 kuruş olduğu sonucuna varılabilir.

³² Kile ve kıyye olarak verilen değerlerin kg olarak hesaplanması için Bulkaz karyesine çok yakın bir bölgede bulunan Dedebahılar köyü üzerine yapılmış bir çalışmadaki veriler kullanılmıştır, bkz. Saim Savaş, “Dedebâli Cemaati ve Uşak Kazası Dedebahılar Köyü”, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 32, Temmuz 2018, s. 249, dipnot: 46.

B. Hayvancılık

Bulkaz karyesindeki iktisadi yapının temellerinden biri de hayvancılıktır. Karye halkının önemli geçim kaynaklarından biri olan hayvancılıktır. Bulkaz karyesinde hayvan sayısının fazla olması ve tür olarak çeşitlilik göstermesinden ötürü hayvan varlığı üç kategoride değerlendirilecektir. Temettuat defterindeki kayıtlara bakılırsa karyede toplamda 34 farklı hayvan türü gözükmemektedir. Ancak yine kâtibin düzensiz yazma alışkanlığının bir sonucu olarak kabarık gözükken bu hayvan türleri; büyükbaş, küçükbaş ve binek-yük hayvanları şeklinde gruplandırılarak sayıları ve hasılatları aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 14: Temettuat Defterine Göre Büyükbaş Hayvan Varlığı

	SAĞMAN İNEK		KISIR İNEK	DÜVE CAMUSU	DÜVE KARA SIĞIR	CAMUS DANA	TOSUN KARA SIĞIR	DÜVE SIĞIR	KARA SIĞIR İNEK	KARA SIĞIR ÖKÜZÜ	SAĞMAN CAMUS		KARA SIĞIR İNEK KISIR	SAĞMAN İNEK KARA SIĞIR	CAMUS İNEK KISIR	TOSUN	CAMUS İNEK	TOSUN CAMUS	CAMUS ÖKÜZÜ	
	ADET	HASILAT									ADET	ADET								ADET
TOPLAM	4	200	4	8	78	16	32	1	6	365	19	1613	35	46	2300	13	2	2	4	20

Bulkaz karyesindeki büyükbaş hayvanlar; sağman inek, düve karasığır, tosun kara sığır, düve sığır, kara sığır inek, kara sığır öküzü, kısır inek, camus dana, sağman camus, kara sığır inek kısır, sağman inek kara sığır, camus inek kısır, tosun camus, camus öküzü, düve camusu, tosun ve camus inek olmak üzere toplamda 17 başlık altında verilmiştir. Bu hayvanların karye genelindeki toplam sayısı 655'tir. Karyede toplam 4 adet sağman inek, 4 adet kısır inek, 8 adet düve camusu, 78 adet düve kara sığır, 16 adet camus dana, 32 adet tosun kara sığır, 1 adet düve sığır, 6 adet kara sığır inek, 365 adet kara sığır öküzü, 19 adet sağman camus, 35 adet kara sığır kısır inek, 46 adet sağman inek kara sığır, 13 adet camus inek kısır, 2 adet tosun, 2 adet camus inek, 2 adet tosu camus ve 20 adet camus öküzü tespit edilmiştir. Bu hayvanlardan hasılatları verilenler miktarlarıyla şu şekildedir; Sağman inekten 200 kuruş, sağman camusdan 1613 kuruş, sağman inek kara sığırdan 2300 kuruştur.

Yukarıda belirtildiği üzere Bulkaz karyesindeki hayvan varlığı ile ilgili bu kayıtların, muhtemelen kâtibin düzensizliği sebebiyle çok karışık bir şekilde düzenlendiği görülmektedir. Aslında temelde iki tür büyükbaş hayvandan söz edebiliriz. Biri kara sığır, diğeri camus türüdür. Buna göre defterdeki diğer kayıtlar bu iki türün türevleridir. Buna göre kâtibin yazım şeklinden dolayı verilen “düve kara sığır”, aslında “kara sığır düve” olarak yazılmalıdır. Benzer şekilde mesela “sağman inek” ile “sağman kara sığır inek” aynıdır. Bu durumda Bulkaz karyesinde toplam 50 sağman inekten 2.500 kuruş hasılat elde edilmiştir.

Tablo 15: Temettuat Defterine Göre Küçükbaş Hayvan Varlığı

YOZ KEÇİ		SAĞMAN KEÇİ		YOZ KOYUN		SAĞMAN KOYUN		OĞLAK	KUZU	ARI KOVANI	
Adet	Hasılat	Adet	Hasılat	Adet	Hasılat	Adet	Hasılat	Adet	Adet	Adet	Hasılat
352	399	352	3426	335	728	297	3793	261	286	76	370

Bulkaz karyesindeki küçükbaş hayvanlar; oğlak, kuzu, yoz keçi, sağman keçi, yoz koyun ve sağman koyun olmak üzere toplamda 6 türdür. Küçükbaş hayvanların toplam miktarı 1.883 adettir. Bu sayının 352 adetini yoz keçi, 352 adetini sağman keçi, 335 adetini yoz koyun, 297 adetini sağman koyun, 261 adetini oğlak ve 286 adetini kuzu oluşturmaktadır. Toplamda 76 adet bulunan arı kovani da bu kategoriye ilave edilebilir.

Hayvanların hasılatlarına bakıldığında yoz keçiden 399 kuruş, sağman keçiden 3.426 kuruş, yoz koyundan 728 kuruş, sağman koyundan 3.793 kuruş ve arı kovanlarından 370 kuruş gelir elde edildiği görülmektedir.

Bulkaz karyesinin binek ve yük hayvanları; bargir, sıpalı merkeb, dölsüz merkeb, erkek merkeb, taylı kısarak, dölsüz kısarak, esb (at), erkek tay, ve katır olmak üzere 9 türdür.

Tablo 16: Temettuat Defterine Göre Binek-Yük Hayvan Varlığı

	TAYLI KISRAC		DÖLSÜZ KISRAC	ESB	ERKEK TAY	ERKEK MERKEB	BARGİR	SIPALI MERKEB		DÖLSÜZ MERKEB	KATIR
	Adet	Hasılat	Adet	Adet	Adet	Adet	Adet	Adet	Hasılat	Adet	Adet
TOPLAM	8	910	8	8	10	161	9	45	1110	41	1

Karyedeki binek ve yük hayvanlarının toplam sayısı 291'dir. Bu hayvanların toplam sayıları şöyledir; taylı kısarak 8 adet, dölsüz kısarak 8 adet, esb 8 adet, erkek tay 10 adet, erkek merkeb 161 adet, bargir 9 adet, sıpalı merkeb 45 adet, dölsüz merkeb 41 adet ve katır 1 adettir. Hasılatları ise taylı kısıraktan 910 kuruş, sıpalı merkebden 1.110 kuruştur. Küçükbaş hayvanlar için verilen adet-i ağnam vergisine ödenen toplam miktar ise 393,5 kuruştur.

SONUÇ

Çalışmamızda Denizli ili Çivril ilçesine bağlı Gürpınar kasabasının eski adıyla Bulkaz karyesinin sosyo-ekonomik ve demografik yapısı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bulkaz karyesine mekân olarak yakın olan Batı Anadolu'daki karyeler üzerinde yapılan çalışmalarda çeşitli aşiretlere mensup kişiler görülmektedir. Mesela Sirge Kazasına bağlı karye ve yerleşmelerde çoğunlukla Harmandalı, Kaçar ve Şehidli vd. bazı aşiretlere mensup kişiler mevcuttur. Yine Eşme kazasında da benzer bir durum gözlenmekteyken Bulkaz karyesinde ise Karakeçili, Sarıtekeli ve Caber aşiretine mensup kişilerin olduğunu görülmektedir.

Bulkaz karyesindeki erkek nüfus ve hane sayıları ortalama büyüklükte bir karye yapılanmasını işaret etmektedir. Bölgedeki Eşme kazası ya da Sirge kazası örneklerine bakıldığında, bu kazalara bağlı karyelerin küçük ölçekli olanlarının on'lu rakamlarla ifade edilebilecek bir hane yapısına sahip iken, orta ölçekli olan karyelerin yüzlerle ifade edilen hane sayısına sahip olduğu görülmektedir. Nüfus ve temettuat defterlerindeki verilere göre Bulkaz karyesindeki erkek nüfusun sayısı ve hane miktarları ise 1643 numaralı nüfus defterine göre 183, 1648 numaralı nüfus defterine göre 149, temettuat defterine göre ise 195'dir. Buna göre karyedeki toplam erkek nüfusu 1643 numaralı defterde misafirler hariç 450, 1648 numaralı defterde ise 458'dir. Bu nüfus potansiyeli ile bölgedeki diğer karyelerle karşılaştırıldığında Bulkaz karyesinin, ortalama büyüklükte bir yerleşme olduğu söylenebilir. Ayrıca en fazla nüfus yoğunluğu 1-10 yaş arasında olmasından hareketle karyede çocuk sayısının oldukça çok olduğu tespitini yapmak da mümkündür. Bu sebeple Bulkaz karyesinin önemli bir nüfus potansiyeline de sahip olduğu belirtilmelidir.

Bulkaz karyesindeki şahısların büyük çoğunluğunun dedelerinin isimlerini taşımaları, "orta boylu" olarak tanımlanmaları, kara sakallı ve kara bıyıklı olmaları itibariyle Anadolu insanının genel özelliklerini taşıdıkları da gözlenmektedir.

Bulkaz karyesinin ekonomik dinamiklerinin temelini ziraat ve hayvancılık oluşturmaktadır. Temeli ziraat ve hayvancılığa dayanan ekonomik yapısı itibariyle Bulkaz, kadim Anadolu'nun bir parçası olan bir köy yerleşmesinin doğal özelliklerine sahip görünmektedir. Bölgede bulunan Eşme, Sirge, Kula ya da Gediz kazası örneklerinde de bu sonuç görünmektedir. Bölgedeki Kula kazasında büyükbaş hayvan varlığı fazla iken Gediz kazasında küçükbaş hayvan varlığı ön plana çıkmaktadır ki, Bulkaz kazasında da 1.883'ünü küçükbaş, 655'ini büyükbaş, 291'ini de binek ve yük hayvan varlığı mevcuttur. Bu sebeple karyenin, hayvan potansiyeli olarak bölgenin genel özelliklerini yansıttığı söylenmelidir. Karyedeki ziraat temelde hinta (buğday), şair (arpa), palamut, bağ, mısır, burçak, alef, afyon ve bostana dayanmaktadır. Bunlar aynı zamanda devlet tarafından vergisi alınan ürünlerdir. Bulkaz karyesindeki ziraatın temel birimi olan bu ürünler, Anadolu coğrafyasındaki geçmişte olduğu gibi günümüzde de ziraatı yapılan ürünler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sonuç olarak, Osmanlı döneminin Batı Anadolu'sunda ortalama bir nüfus potansiyeline sahip olduğu görülen Bulkaz karyesinin, sosyo-ekonomik dinamikleri itibariyle bölgedeki diğer yerleşmelerle de benzer bir görüntüye sahip olduğu ifade edilmelidir.

KAYNAKÇA**I. ARŞİV BELGELERİ**

438 numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri (I) (937/1530)

2498 Numaralı Avârız Defteri (H.1086/M.1676)

BOA. NFS.d. no.01643.

BOA. NFS.d. no.01648.

BOA. ML.VRD.TMT.d.09406.

II. KİTAPLAR

Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, Yayına Hazırlayanlar: İskender Türe ve Salim Kaynar, Seçil Ofset, İstanbul, 2017.

S. Kütükoğlu, Mübahat. *Osmanlı Belgelerinin Dili*, İstanbul, Kubbealtı Akademisi Kültür ve San'at Vakfı Yayınları(sor),1994.

Savaş, Saim. *Sirge Kazası Dikey Boyutta Bir Yerel Tarih Araştırması*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2017.

III. MAKALELER

Akyel, Salih, Sertel, Savaş. “Osmanlı Nüfus Defterlerinin Tarih Yazımındaki Yeri: 1840 Tarihli Çarsacak Kazası Gayrimüslim Nüfus Defteri Örneği”, *Journal of History and Future*, Cilt:1, Sayı: 1, 2015, s.78-98.

Barkan, Ömer Lütfi. “Tarihi Demografi Araştırmaları ve Osmanlı Tarihi”, *Türkiyat Mecmuası*, C. X, İstanbul, 1953, s.1-26.

Calp, Mehrali. “Kişi Adları Üzerine Dilbilimsel Bir Çalışma (Ağrı İli Örneği)”, *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 52, 2014, s.27-49.

Çakmak, Biray. “Osmanlı Taşrasında Yönetilme Kaygıları: Karahallı Mülkî Nahiyesi'nin Kuruluşu”, *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Yıl:10, Sayı: 19, 2014, s. 3-25.

Çimen, Adnan. “Sayım, Kayıt Düzeni Ve Teşkilatlanma Açısından Osmanlıda Nüfus Hizmetleri”, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı:14/3, 2012,s. 183-216.

Göyünç, Nejat. “Hâne Deyimi Hakkında”, *OTAM*, S.11, Ankara, 2000, s. 331-348.

Güler, İbrahim. “XVIII. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nde Nüfus Hareketleri Olarak İç Göçler”, *Tarih Dergisi*, 2011, Sayı: 36, s.155 – 212.

Güneş, Mehmet. “Osmanlı Dönemi Nüfus Sayımları ve Bu Sayımları İçeren Kayıtların Tahlili”, *Akademik Bakış*, Cilt; 8, Sayı; 15, 2014, s. 269-298.

Kütükoğlu, Mübahat S. “Osmanlı Sosyal ve İktisadi Tarihi Kaynaklarından Temettü Defterleri” TTK Yay., *Belleten*, Cilt; LIX, Sayı; 225, Ankara, 1995.

Savaş, Saim, “Dedebâli Cemaati ve Uşak Kazası Dedebalılar Köyü”, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 32, Temmuz 2018, s.243-262.

Türktaş, Mevlüt Metin. “Türklerde Ad Verme İle İlgili Bazı Tespitler”, *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 2019, Sayı: 17, s. 34-44.

IV. ANSİKLOPEDİ MADDELERİ

Bozkurt, Nebi. "Nüfus", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Yayımcı: TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, 2007.